

PERIÒDICH QUINZENAL, ARTISTICH, LITERARI Y CIENTÍFICH

Any III

Barcelona 30 de Juny de 1882

Núm. 65

PREUS DE SUSCRIPCIÓ					Se publica 'ls dias 15 y 30 de cada mes	PREUS DE SUSCRIPCIÓ PAGANT EN OR		
ANY	SEMESTRE	TRIMESTRE	MES	ANY		SEMESTRE		
Espanya	60 rals	32 rals	18 rals	6 rals	DIRECTOR - PROPIETARI CARLOS SANPONS Y CARBÓ UNIO, 28 BARCELONA	Cuba y Puerto-Rico	5 pesos forts	3 pesos forts
Països de l' Unió Postal	80 »	44 »	24 »	»		Filipinas, Méjich y Riu de la Plata	6 »	3'50 »
Se paga per endavant. — Números solts 4 rals						Y en los altres països, los preus d' Espanya y además lo franqueig		

SUMARI

TEXT. — CRÓNICA GENERAL, per Ramon E. Bassegoda. = NOSTRES GRABATS, per Eduart Tamaro. = RICART WAGNER, breus consideracions sobre sa música, per M. Vidal. = LAS QUATRE BARRAS DE SANCH (poesia), per Francesch Ubach y Vinyet. = LA GELOSIA, per Conrat Roure. = CANSÓ POPULAR DE POLONIA, (poesia), per J. Laporta. = LA REN-DICION DE GRANADA, per Francesch Pradilla. = ANYORANSA (poesia), per Lluïsa Serrat y Banquells. = GUTENBERG, per Alphonse de Lamartine (acabament), traduït per Albert Puigdollers. = TESTAMENT, per R. F. Bassegoda. = DANIEL, per Rafel Sales. = NOVAS.

GRABATS. — Lo Reverent P. EDUART LLANAS. = EDUCACIÓ DE SANT JOAN. = Pont sobre lo NILH á Mansurah. = DANIEL. = L' EX-POSICIÓ REGIONAL de Vilanova y Geltrú. = Toledo. PORTA ANTIGA. = Madrid. PORTA DEL ANGEL. = LA POCATERA. = LA PES-CADORA.

CRONICA GENERAL

Na era lògich suposar que la vinguda dels senyors Balaguer, general Baldrich, Orozco, Marin y Sala, donaria lloch á una manifestació d' entusiasme, coneguts com eran los molts esforços qu' en la Càmera dels diputats y en lo Senat feren dits representants pera salvar á nostras industrias dels funestíssims efectes desencadenats en contra d' ellas ab lo tractat de comers franch-espanyol y 'l vot particular adoptat per lo govern, ab ques' ha pretengut endolcir lo plantejament de la base 5.ª de la lley aranzelaria de 1869.

La causa del treball nacional, vensuda pero no humillada, ha

REVERENT P. EDUART LLANAS

(Fotografia de A. y E. F., dits Napoleon)

volgut significar d' un modo ben eloqüent, tota la gratitud de que se sent posehida pera 'ls qu' ab noble valentia y ab lo mes alt desinterés varen constituhirse en sos més entusiastas adalits. No siguié prou lo rumor que 's llen-sá á la publicitat de que 'l go-bern anava á proposar al ilus-tríssim senyor Urquinaona pera la cadira arquebisbal de Burgos, pera fer enmudir la eloqüent pa-raula de tan virtuós prelat, lo qui abandonant per un moment la càtedra del Esperit-Sant pujá á la tribuna del país, pera dir ve-ritats qu' habian d' amargar no poch als cegos defensors dels pro-jectes ministerials logrant, ja que no altra cosa de mes profit, pro-mesas fetas á la fas de la nació per lo senyor President del Con-sell de ministres, á las que ha-bia de faltar inconsideradament pochos dias despres. Ni tampoch siguié prou pera fer callar al sen-yor Balaguer l' antiga amistaat que desde molts anys l' unia ab lo senyor Sagasta, ni las conve-niencias de partit ni otras po-derosas influencias interposadas pera fer desistir á nostre ilustre amic de sa nobilíssima empre-sa. Ferm en sos propòsits lo sen-yor Balaguer y convensut de la bondat de la causa que defensa-va, escoltà sens inmutarse la ex-comunió fulminada contra d' ell per lo senyor Sagasta, y tranquil per habert complert lo que l' hi dictava la seva consciencia, ha vingut á reposar de tanta fatiga

entre sos paysans, quals mostras de simpatía y de gratitud haurán sens dubte conmogut son cor mes fundament, que tots los anatemas de que l' han volgut fer objecte los seus antichs amichs polítichs.

Una multitud inmensa s' agombolaba en las inmediacions de la estació del ferro carril de Saragossa esperant lo tren correu en que debian arribar lo senyor Balaguer y demes diputats y senadors qu' han volgut acompanyarlo.

La arribada del tren fou ja saludada ab entusiasmadas aclamacions á pesar de que en l' andén de la estació sols se permeté la entrada á las personas que portavan una especial contrasenya, no poguent tenir lloch la presentació de las numerosas comissions de molts centres y corporacions, disposada en la sala d' equipatjes, per haber sigut invadit aquest local per lo públich que en las inmediacions se trobava. Aixís donchs los representants de Catalunya pogueren tan sols y ab molta pena dirigirse á las carretelas que se 'ls tenian preparadas, dirigintse á la habitació del senyor Marin, ahont s' hostatja 'l senyor Balaguer, seguits per una comitiva d' unas cent cinquanta carretelas de luxo.

En la Rambla la multitud que cada vegada s' anava fent més compacta obligá al cotxe del senyor Balaguer á pasar per lo paseig central á pesar dels molts esforços que pera impedirho feu dit senyor, seguintlo per lo mateix camí las numerosas carretelas que formaban lo corteig. Devant de la casa del senyor Marin lo senyor Balaguer dirigí la paraula al públich, en catalá, essent interromput ab grans mostras d' entusiasme en lo curs de sa curta peroració y al final de la mateixa, en que 's donaren crits repetits de «Visca Catalunya» y «Morin los partits.»

Y no fou tant sols Barcelona la que dispensá entusiasmada acullida als defensors de la industria nacional. En Lleyda foren obsequiats ab un banquet; en Manresa acudí á rebrels casi tota la població é igualment Tarrasa y Sabadell aclamaren de la manera més entusiasta als distingits representants. Al endemá de sa arribada lo senyor Balaguer se dirigí á Vilanova y allí més que may fou objecte de las mes frenéticas ovacions, dato irrecusable que prova quan fielment ha interpretat lo senyor Balaguer los desitjos de sos representats, en la brillant campanya qu' ha sostingut en lo Congrés dels diputats.

Los defensors dels projectes del senyor Camacho, han acudit pera esplicarse tant entusiasta acullida, al recurs, massa socorregut per cert, d' atribuir-la á maneigs del partit conservador. Aquesta suposició que fa ben poch honor á la seva inventiva es per altra part del tot contraproduhent.

Si 'l partit conservador per si sol logrés fins á tal punt agitar l' opinió pública seria una prova evident de que 'l país esta ab ell y frente á frente del partit qu' avuy disfruta del poder, argument de ben poca força pera deduhirne conveniencias favorables á la continuació del actual ministeri.

Nosaltres qu' escoltavam ab inmensa satisfacció lo crit de «Morin los partits» donat devant de la casa del senyor Marin, estem molt lluny de creure en la panacea que pot proporcionar-nos cap dels actuals partits polítichs pera la curació dels mals que afligeigen á nostra patria. Y creyent que la inmensa majoría del país, víctima dels més amarchs desenganys, professa també las nostras opinions, no podem atribuir á cap partit aqueta explosió de entusiasme qu' ha despertat á Catalunya la vinguda del senyor Balaguer.

Aquestas últimas declaracions nos portan com per la ma á parlar de la inauguració del Centre Catalá, qual definitiva constitució es ja un fet consumat, despres d' un llarch período de gestació, que en honor de la veritat, ha sigut altament fructuos. Y diem aixó perque en aquell acte lo senyor Almirall, qu' accidentalment presidia al Centre, feu declaracions molt esplícitas en lo sentit qu' habem esposat, tant més dignas de tenirse en compte quant lo senyor Almirall ha vingut figurant d' un modo ben significat en la política activa de nostre país.

«No volem ocupar-nos, diu lo senyor Almirall, de política perque es menuda la que está de moda, y aqueixa, lluny d' atreurens nos repugna. En la malhaurada nació en que vivim tots los que un dia ó altre nos hem deixat tentar per los cants de Sirena que desde Madrid entonan los que manan ó volen manar, si hem tingut bona fe y amor á la patria hem hagut de fugir corrents y malmenats, considerantnos ditxosos si hem lograt que no acabessen de devorarnos. Tampoch volem ocupar-nos de lo que en llenguatge convencional que s' usa 's diu política y que no es mes que passió de banderia ó concupiscencia de govern, que no creüem que 'l catalanisme estiga en bon camí fins lo dia en que poguem celebrar una gran festa, en que tots, ab veu que surti del cor, declarem que deixem de formar part de cap de las fraccions que 'ns han dividit quan no eram prou catalans, y que no volem seguir altra bandera que la del amor á Catalunya. Lo dia que entre nosaltres no tinguin cap sentit ni significació practica las denominacions dels cent y un partits qu' han volgut fernos felissos; lo dia que no hi hagi entre nosaltres mes que catalans que vulguin la regeneració de Catalunya, per mes que 'ls uns creguin qu' han d' anarhi á salts, y 'ls altres pausadament y ab calma, aquell dia estarem molt prop de la desitjada meta.»

No es solsament aixó lo que 's troba de bo en lo discurs del senyor Almirall, per altra part escrit en estil elegant y castis, y si l' espay nos ho permetés transcriuriam aquí per enter, al menos aquell notable párrafo dedicat á esplicar ab admirable claretat y força d' argumentació la situació anormal de Catalunya, que segons l' orador, y ab ell estem nosaltres, ve de lluny, desde la unió de les duas agrupacions mes poderosas de la Península, per lo casament regi que tingué lloch entre 'ls monarcas de Castella y Aragó.

Y ab gran copia de datos explica lo vice-president del Centre Catalá los fatals resultats que reportá Catalunya de la unió de las duas coronas; lo caracter dominador de Castella que quan no pogué dir *lo mon per Espanya*, va reduhirse á dir *Espanya per Castella*; la perda de nostras institucions populars y democráticas sustituidas per altres corporacions á las que 's dona molta llibertat, quasi llicencia per parlar, y que en cambi per obrar no trovan mes que obstacles y lligaments; com nostra hermosa llengua fou postergada per la de Castella que 's presta molt á divagar pero molt poch á condensar, y que delicadissima en lo lluhiment de sas gracias es mes propia d' un poble que perdi 'l temps en superficiales jochs de discreteig y d' ingení, que no pas d' un que trevallí y atengui sols als resultats; com se perdé nostre comers ab tot y estar enclavada nostra terra en una de las posicions mes centrals en lo Mediterrani; y com nostras venerandas lleys que han convertit á Catalunya en la patria de l' activitat y del treball han sigut portadas á punt de mort á cop de martiris pausats, puig despres de deixarlas petrificadas en l' estat en que 's trovavan fa tres sigles, un dia un tribunal y un altre un centre administratiu ó un ministeri, han anat arrancantlosi trossos de la seva carn mes viva, y avuy per avuy esperan que d' un cop de ploma s' acabi sa agonia lenta, declarantlas sustituidas per las lleys castellanas, que mes que res han contribuít á portar sas ermas comarcas al trist estat en que avuy vegetan.

Tan completa catástrofe se degué, en opinió del senyor Almirall, á que 'ls catalans ó al menys los catalans influents, no sols no váren oposar cap ideal al ideal de Castella, sinó que varen acceptar ab fruició la seva tutela. Desgraciadament aquesta situació ha variat ben poch en nostres dias, y Catalunya segueix lluytant entre sa voluntat que la porta á unificarse y son temperament que s' hi oposa; sols lo catalanisme ha de lograr deturarlo en la fatal pendent per hont se precipita, y ab lo fi de propagar tan salvadora idea s' ha constituít lo Centre Catalá; al lograr donar á Catalunya un ideal que pugui oposar al de l' avassalladora Castella que en concepte del orador ha de consistir en rompre las lligaduras que 'ns segan las muneccas y 'ns privan los moviments mes generosos del cor, substituhintlas per llassos de germanó y carinyo, que son los unichs qu' uneixen.

Tal es en molt imperfeta síntesis la brillant oració inaugural del Centre Catalá pronunciada per lo senyor Almirall ¿Perque hem d' amagar la agradabilísima impresió que va deixar en nosaltres? ¿Perque no consignar que 'l trovem tot ella empapat de verdadera doctrina catalanista, y qu' estem completament conformes ab las consecuencias que derivan dels principis en ella sentats?

Y aixís debia sentirho també la numerosa y distingida concurrencia qu' asistí al Teatre Romea en la nit que tingué lloch la inauguració del Centre Catalá, ja qu' ab grans picaments de mans, interrompí diferents vegadas la eloqüent peroració del incansable catalanista senyor Almirall, que per ausencia del senyor don Frederich Soler, presidia la corporació en aquell acte tant memorable.

Cada vegada que podem donar compte de la inauguració d' una empresa util en nostra patria experimentem una de las satisfaccions que tenim per mes legítimas. Indubtablement que deu colocalse en aquella categoria la que va proposarse fa algun temps la Companyia general anónima d' aigües de Barcelona, ladera dreta del Besós y qu' acaba de portar á cap de la manera mes brillant. Espanya, que segons los lliure-cambistas s' ha de convertir en lo celler d' Europa, s' está ofegant de set per falta d' aygua ó per no saber ó no voler aprofitar la que 'ns brindan los caudalosos rius y las poderosas corrents subterráneas que hi atravesan. Barcelona ab tot y sa importancia y ser la segona capital d' Espanya, está per lo que respecta á tan preciós element, lo que se 'n diu á la quarta pregunta: 33,000 metros cubichs nominals d' aygua ó sian 10,000 metros cubichs d' efectius, gracias á molts circumstancias que no es del cas enumerar, han de subvenir á las necessitats de 500,000 habitants que 's comptan en nostra ciutat y sos suburbis y aixó descuidant los serveys públichs com son paseigs y jardins y llimpiesa de cloacas, que en tots los paissos menos en lo nostre, son considerats com de primera necessitat.

Aquesta situació fora mitx passadora si realment Barcelona y sos encontors no posehissen una verdadera exuberancia del *protoxid d' hidrogeno* que l' hi aportan ab sas corrents los rius Llobregat y Besós y poderosas filtracions que sols molt exiguament nos hem atrevit á explotar.

Los geolechs están conformes en que lo que avuy se diu pla del Vallés fou en temps antiqüíssims lo llit d' un mar d' aygua dolça qual desembocadura se trobava en lo cantó de sant Martí. Ab tot y tal precedent dato sols datan

de 1873 las primeras exploracions que s'feren en aquells terrenos pera cerciorarse de l'existencia d' unas ayguas que no podian faltar á no ser que mentissen los preceptes de la ciencia. Y a estas aparegueren per ultim ab sos corresponents cloruros, sulfats y carbonats y altres compostos, segons resulta d' un lluminós anàlisis que practicá lo conegut farmacéutich doctor Canudas; y explotadas en los terrenos qu' ocupava una antiga fàbrica de cervesa, per la Companyia general anónima de ayguas de Barcelona ho foren ab tal acert qu' al cap d' un any de comensadas las obras, aquestas tocan ja son terme, y ab tan ventajosas condicions que l' aygua elevada á 80 metros sobre 'l nivell del mar pot cedirse á 400 pessetas lo metro cubich cada 24 horas, ab l' insignificant cánon de 30 pessetas anuals.

Tan satisfactoris resultats no hi ha perquè negar que en gran part se dehuen á la acertada gerencia del senyor don Xavier Camps y á la intel·ligent direcció facultativa del arquitecte senyor Falqués per qual motiu foren objecte de numerosas felicitacions, á las quals nos associem de tot cor, lo dia de la inauguració de las obras, que tingué lloch lo 23 de aquest mes, y á qual acte tinguerem l' honra de poder assistir.

* *

En Suñol, lo notable artista catalá autor de tan notables obras, s' asseu per ultim en la Academia de San Fernando. La noticia de la seva recepció portá al local qu' aquesta ocupa una distinguida concurrència, essent deguda á una indisposició de S. M. la Reina, l' ausencia de las personas reals que s' habian proposat assistir á tan solemne acte.

Suñol, com molt oportunament fa notar lo senyor marques de Valmar en son discurs de contestació al del neofit académich, sorti del poble pera pujar á la mes hermosa y noble de las aristocracias: la de la gloria intelectual, realsada per altre no menos preciosa aristocracia; la de la honrades modesta y laboriosa. Com Hartzenbusch passá desde l' humil taller del fuster á las altas esferas ahont resplandeix la llum divina de las arts y de las lletras. Hartzenbusch sapigué colocar en son front la corona immortal del poeta; Suñol adorna y enobleix sa testa ab los llores del estatuari.

Lo discurs de recepció d' en Suñol s' ocupa dels caracters y condicions de la moderna cultura, fent un bosqueig històrich de la mateixa y demanant la protecció oficial pera ferla avançar en lo camí del progrés.

D. Leopoldo A. de Cueto, marquès de Valmar, contesta á nostre país ab un discurs tan ple de bona doctrina com irreprotxable en sa forma, en que s' fa crítica de la escola naturalista é idealista, y pesant ab elevat criteri lo qu' han fet y lo que pot esperarse de cada un d' ellas no dubta en decidirse per un naturalisme que no defuig, ans be solicita, una poética y racional idealisació, y com lo senyor Sunyol, acabá per demanar á nostres governants qu' ampare y protegeixen lo sublime art de Fidias.

Lo senyor Sunyol, legítima gloria de Catalunya, ha sigut objecte d' un verdader acte de justicia, al serlhi franquejadas las portas d' aquell alcázar nobilíssim del art. Rebi ab tal motiu las enhorabonas mes entusiastas de tots los amants del art y de Catalunya, entre 'ls quals tenen la gloria de comptarse los redactors de LA IL·LUSTRACIÓ CATALANA.

* *

Al anunciar que Barcelona está conmoguda y aterrorisada tothom endevará de que anem á parlar.

La horrosa catástrofe ocorreguda en la fàbrica dels senyors Morell y Murillo en lo carrer d' Amalia, ha consternat profundament á nostre ciutat qu' encare s' recorda ab horror de que no ha transcorregut un any de la que tingué lloch en los tallers dels senyor Pfeiffer. La existencia del obrer, sempre penosa y difícil ho acaba de ser mes aquests terribles sinestres que de tant en tan portan la consternació al seno de las familias. Per aixó no serán may prou las precaucions que s' adopten pera evitarlos, ni 'ns trovem en lo cas de poder ser indulgents, ab los que d' un modo ó altre haurian pogut prevenirlos. Aixó, qu' en cap manera constitueix una inculpació pera ningú, no te altre objecte que recordar á nostras autoritats l' obligació en que están de vetllar constantment per lo compliment de las disposicions vigents pera garantir la seguretat dels obrers y en cas de que aquestas fossen deficientes, com be podria succehir, d' adoptarne d' altres que serveixan per 'l cas y 'ns evitan aquets dias de desolació, molt mes frequents por desgracia de lo que deurian serho. Mes no es aquest l' oportú moment pera entregarse á tals disquisicions en lo qual sols deu deixar ohrirse la veu de la caritat pera acudir, en lo que sia posible, á aliviar tanta desgracia, á amparar tant desvaliment á socorrer tanta necessitat.

Tan nobles sentiments no necessitan d' excitacions encomiastichs en los pobles dignes y grans, puig que s' recomanan per si sols. Per aixó creyem escusat indicar al de Barcelona lo que deu fer en la present ocasió.

RAMON E. BASSEGODA

NOSTRES GRABATS

LO REVERENT P. EDUART LLANAS

Lo reverent P. Eduart Llanas nasqué á Binefar, en la provincia de Huesca, lo dia 13 d' Octubre de 1845. Comensá á cursar llatí á Barbastro en lo colégi de PP. Escolapis y seguí la segona ensenyansa en lo colégi de Mataró, també de las Escolias Pias, ahont vestí la sotana de San Joseph de Calasans l' any 1859, pasant lo noviciat á Sabadell y cursant ciencias eclesiásticas y profanas en lo colégi de Moyá.

Acabada sa carrera, fou destinat á l' ensenyansa dels alumnos interns del colégi de Sant Anton de Barcelona, d' ahont torná al de Moyá pera ensenyar ciencias als joves Escolapis destinats á l' ensenyansa.

L' any 1870, fou destinat al colégi de Guanabacoa en la illa de Cuba, ahont fou director del acreditat Seminari dels PP. Escolapis y que prosperá en gran manera baix sa direcció, mercés á son cel y grans coneixements.

Dona á conèixer en la gran Antilla sas dots d' orador, escriptor públich y polemista. Publicá una refutació del esperitisme, en un volum, qual edició fou agotada á las pocas setmanas. En la *Voz de Cuba*, va sostenir una ardent polémica á favor del celibat eclesiástich, contra l' ex-prebere don Rafel Poyatos, reduhintlo al silenci. També sostingué una animada discussió ab don Cándido Lafuente, sobre lo cisma de Cuba, promogut per don Pere Llorente, arquebisbe intrús. Dirigi la *Revista Católica*, de la Habana, eco de la *Asociacion de Católicos*, de la que era president, defensant la política catòlica, estranya á las lluytas del partit.

Havent retornat á la península l' any 1877, fou destinat á la fundació del colégi de las Escolias Pias de Vilanova del que ha sigut l' únich Rector.

Moltíssim ha guanyat aquest colégi ab tan il·lustrat y celós director, per lo que 'ls vilanovins han demostrat sempre al P. Llanas las majors simpatias.

En 1878 y 79, durant la quaresma, doná conferencias dominicals en la iglesia de la Mercé de Barcelona, sobre *El Origen del hombre*; en la quaresma de 1881, continuá ditas conferencias en l' iglesia del Pi, y sobre *Los Origenes religiosos* en la de Betlehem en 1882.

Obtingueren tanta fama sas conferencias, que nostres primers erudits acudiren al temple en que predicava, que sempre estava plé y tota la premsa s' ocupá d' éll ab elogi.

Aquestas conferencias s' han publicat, logrant tanta acceptació, que d' alguna d' ellas han tingut de ferse moltes edicions. També ha publicats diferents articles, sobre la significació arqueològica de Santa María de Ripoll y Santa María del Estany, y actualment publica en

la *Ciencia católica*, uns articles molt curiosos sobre Sant Miquel d' Olérdula.

Lo P. Llanas perteneix á l' Academia de San Thomás d' Aquino y á la Real Academia de Bonas Lletres.

Fou també lo P. Llanas, lo primer President de l' Ateneo de Vilanova y contribuí vivament á sa fundació.

Ara es ab general aplaudiment, President de l' Exposició regional de Vilanova y Geltrú, disfrutant com prou pot entendrers de generals simpatias que ha sapigut guanyarse ab son talent y carácter afable y bondados.

Aquestas noticias fidelment recopiladas per don Joseph A. Milá, podriam ampliarlas ponderant los mérits del P. Llanas, segons quedan lleugerament exposats, mes no ho considerem necessari per esser prou coneguts y per no ferir per altra part, la gran modestia que forma lo principal atractiu de son carácter.

Sa activitat en tots los treballs d' organizació é instalació de l' Exposició regional de Vilanova, felisment inaugurada y cada dia concorreguda per major número de visitants, es tant verdaderament excepcional que forman un nou títol de gloria pera lo distingit eclesiástich que amich dels veritables avensos de la civilisació, ha vist en las Exposicions regionals un nou medi de posar en evidència y parangó las forsas de l' activitat individual y colectiva estimulants als uns y recompensants als altres en sas empresas respectivas.

EDUCACIÓ DE SANT JOAN

Aquest quadro, expressiu per sa sensillesa, es una de las moltes composicions del género religiós en que s' traslada be l' assumpto, ab pocas figuras ben sentidas y millor agrupadas, com ho son las de la composició que reproduhim.

PONT SOBRE LO NILH A MANSURAH

Aquesta notable obra deu facilitar á Mansurah lo pas del Nilh, principal riu que fecunda l' Egipte ab sas ayguas quan estenen sobre sas planurias son benèfich llot y que per tal motiu fou contat entre los deus d' aquell primitiu poble.

Ha projectat dita obra lo reputat ingenier napolità Alfred Coltran y una vegada complerta se distingirá no sols per lo elegant de la forma, sino també per la solidesa de la construcció.

DANIEL

Vejis l' article de la página 191.

L' EXPOSICIÓ REGIONAL DE VILANOVA

Llargas planas podriam escriurer elogiant y describint lo contingut en aquesta Exposició que honra, á la vegada als vilanovins y en especial á la Junta organitzadora, de la que s' President lo reverent P. Eduart Llanas, mes tenint á ma lo número primer del *Eco de la Exposicion regional*, res nos ha semblat més apropósit que traduhir son primer article degut al senyor J. A. M., lo qual dona una clara idea de la estima que s' mereix dita Exposició. Lo memorat article diu aixís:

«Ningú que visite nostra Exposició podrá negar sa importancia y molt més tenint en compte la calamitosa época que travessa nostra industria. No sembla sinó que 'n nostra vila s' han donat cita los productors catalans pera protestar d' un modo digne contra aquesta devastadora corrent que avuy domina en certas regions y que de prevaldrer, com per desgracia per are preval, secará las fonts de treball en que xifra sa riquesa y benestar aquesta porció de terra espanyola.

Aquí s' mostren reunits pera demostrar sa virilitat y constancia aquells qu' en tots los terrenos lluytan pera lo salvament de tan sagrats objectes.

Nostra vila acaba d' erigir un palau, pera que l' Agricultura, l' Industria, las Ciencias y las Arts puguen exhibirse tal com son y en aquest noble certámen deurian estudiar los que desde sos escriptors y sens conèixer lo que valen, tractan y parlan de l' industria espanyola, y especialment de la catalana, ab marcat menyspreu.

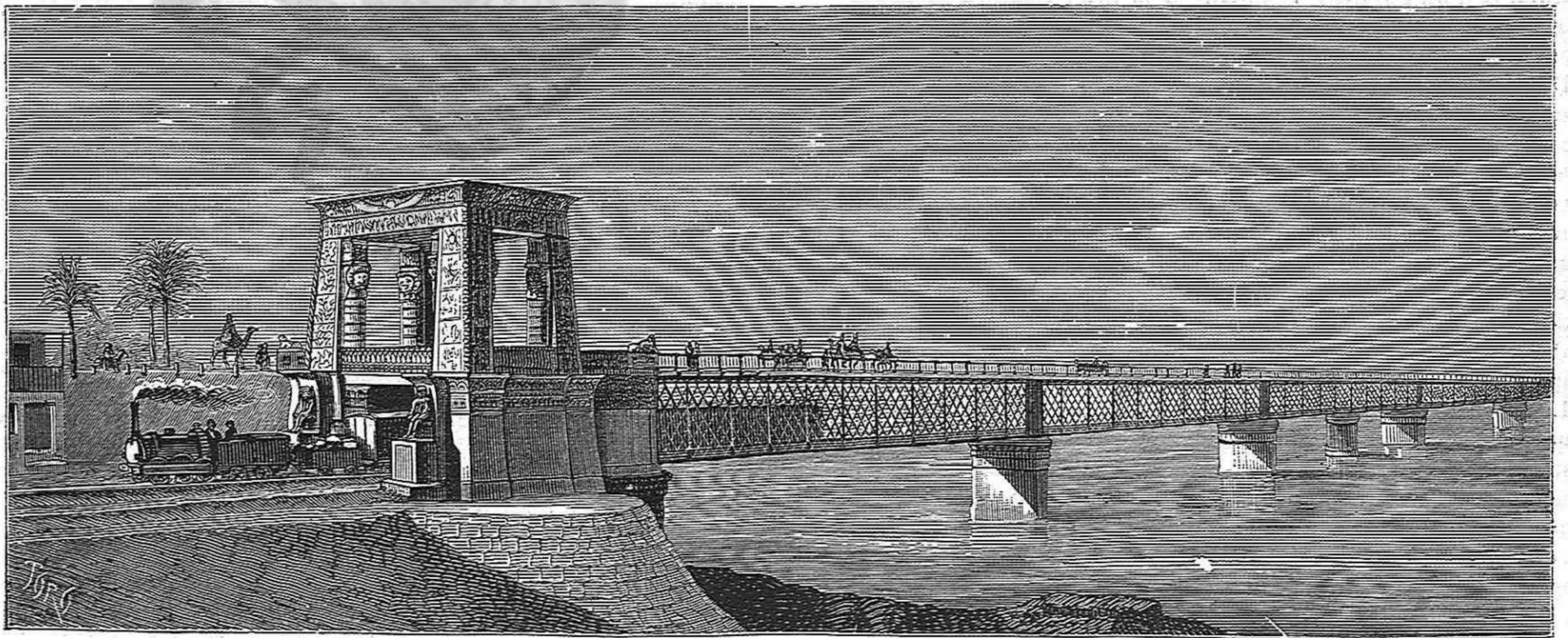
Las ressenyas que projectem anar publicant de las brillantíssimas instalacions que en nostra Exposició figuran, evidenciarán davant de tothom lo grau d' esplendor que han conseguit en nostra patria las Arts y la Industria y quan acreedors son los que després de tants afanys han lograt que conseguis tal grau d' esplendor de que qui pot y deu ajuda á la prosperitat comuna, en lloch de destruir ab disposicions, per lo ménos poch meditadas, lo que tant y tant ha costat de fer.

Per avuy nos ocuparem exclusivament del edifici al·sat per Vilanova, puig aixís anirem establint verdader ordre en la difícil tasca empresa.

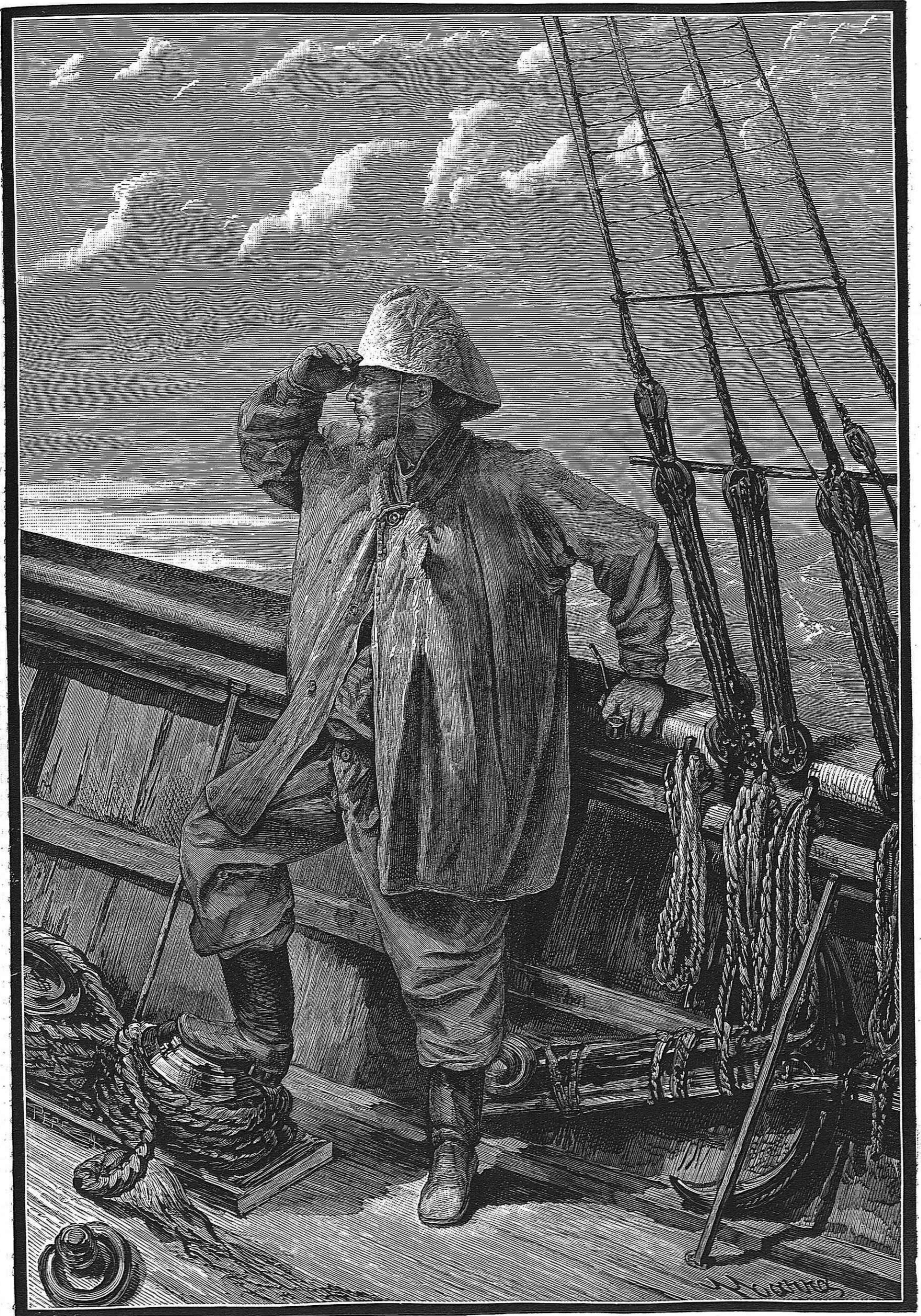
Lo palau de l' Exposició se troba emplantat al final de la Rambla transversal y llinda ab l' Avinguda Gumá, en los terrenos propietat de la companyia dels ferrocarrils directes de Madrid á Saragossa y Barcelona, que mideixen una superfície de 25,000 metres quadrats, dels quals 5,000 han sigut edificats y s' troban dividits per

EDUCACIÓ DE SANT JOAN

FONT SOBRE LO NILH Á MANSURAH

DANIEL. — DIBUJ DE PERE IBARRA

onse galerías espayosas, pera l'Agricultura, Vinicultura, Industria, Pintura, Escultura, Ciencias, etc.

La construcció es sumament elegant y demostra los extensos coneixements del mestre d'obras, nostre compatrià don Francisco Picañol, autor dels plans y director de las obras.

Además de las referidas galerías, se troban en lo recinte cercat, diferents é importants edificacions, com per exemple, lo pabelló destinat á la Tómbola y lo de la Junta y Jurat; las instalacions dels senyors Bloss, Wohlgnemuth y la de la Real Companyia Asturiana, aixís com lo Café-Restaurant, la casa pera los guardias y empleats y altres.

Cridan l'atenció y completan lo quadro d'aquest siti ensemps delitós y recreatiu, los extensos jardins que com per art de màgica ha fet brotar l'hàbil horticultor senyor Oliva; en los que no faltan elegants y ben disposats banchs, aixís com vistosos y variats jochs de aygua.

Per tots conceptes, ho repetim, l'Exposició que inaugurarà nostra vila lo dia 28 del pasat Maig, es digne de una capital de primer ordre, y n'obstant, una població de 13,000 ànimas, més de caràcter emprenedor, entusiasta y actiu, l'ha feta, ab lo sol esforç de la Junta Directiva, apoyada en gran manera per la llarguesa de alguns ilustres vilanovins.

¡Honor als que tant s'afanyan pera lo bon nom de sa patria!

¡Gloria á Vilanova que conta ab tals fills!

TOLEDO. — PORTA ANTIGA

Lo singular aspecte de la porta que reproduhim, es comú á moltes cases particulars de Toledo, ciutat que ha conservat casi íntegra la fisomia del sigle XVI, essent, per lo tant un «Museu vivent», sempre admirable y digne d'estudi.

Las dos robustas columnas que flanquejan la porta, sostenen la robusta coronisa, y per principal adorno tenen uns grans claus de pedra que jugan perfectament ab los de ferro de las portas; y la gran volada de la coronisa, sostenia l'empit del balcó, adornat en son basament ab rajolas barnissadas dels bons colors y dibuixos propis de la civilisació arabesca, de la que son tans los resabís que quedan á Toledo.

MADRID. — PORTA DEL ANGEL

La porta del Angel de Madrid que reproduhim donava entrada al Bon Retiro per la horta de S. Geroni, essent construïda l'any 1690, segons la inscripció que conserva y que diu fou dedicada á donya Mariana de Austria, mare de don Carles II y governador del regne en sa menor edat.

La vista d'aquesta porta es agradable y de bon estil del sigle XVII y caygudas las tapias se maná conservar-la destacantse sobre una altura, donant una elegant entrada al Retiro.

LA PORCATERA

Ab la facilitat que li es propia, lo pintor senyor Gomez Soler ha dibuixat lo tipo de la porcaterra que ignorada en un redós de montanya, surt á pasturar los garrinets sens deixar la filosa que té sempre á las mans mentres dura lo dia. Bonica es la composició per sa sencillesa y complerta la fidelitat del traje de la pobre montanyesa.

LA PESCADORA

Tipo casi oposat al anterior, la pescadora se distingeix per lo fornít y desenvollop de sas formas, per la vivó de sa mirada y determinació en totas sas accions; essent la costa ahont ressona lo continuat remoreig de las onas, son lloch de predilecció. La bona composició de 'n Arcadi Mas, dona acabada idea d'aquest tipo y es verament agradable per la seguretat de son dibuix.

RICART WAGNER

BREUS CONSIDERACIONS SOBRE SA MÚSICA

PERMÉTIM, senyor Director, que ja que tots los que manejan la ploma, los uns per afició, los altres per ofici, han emitit son parer sobre la música de Wagner y mes sobre sas teorías referentas al desarrollo del drama musical y condicions precisas per lo exacte complement de la veritat manifestada per la música, permétim, repeteixo, que jo abusi de sa amabilitat omplint curt espay en son il·lustrat periódich, espay que faré sia lo ménos possible per donar lloch á la cabuda d'altres més útils é importants travalls que aquest.

Molt temps feya que 's parlava y 's discutia en círculs, periódichs y folletos, de la *música del porvenir* introduhida per lo sabí mestre compositor de Leipzig, Ricart Wagner. Mols ó la major part discutian sens coneixer, estem segurs, la música de que tractavan; altres elevantla fins al cel posavan per esglahons las conegudas escolas de música, no salvantse d'aquell naufragi satírich-burlesch los noms dels més respectables mestres compositors desde Haydn, Mozart y Beethoven, trinitat sagrada, inviolable é infalible per lo que referent á música sigui, fins lo per molts motius respectable Verdi autor de *Don Carlos* y *Aida*.

Esposar las rahons que alegaban uns y altres, seria cosa no pertinenta al cas y llarga al mateix temps de ferho. Sols sí me concretaré á lo que de Wagner s'ha dit y del *Lohengrin* se diu.

La obra que de Wagner s'ha posat en escena en lo degá de nostres teatros, está rublerta de inspiració melódica moltes vegadas; es palpable demostració del inmens talent, dels fonamentats conexements que sobre l'orquestra en general y de 'ls instruments que la constituheixen en particular poseheix son ilustre autor; nos ha fet sentir las mil y una combinacions de grandíós efecte produhidas per la part coral é instrumental; nos ha demostrat la idea cardinal que te, de fer que sia la instrumentació la part principal y dominant de sas composicions, relegant á segon ó tercer terme las veus que en las mateixas prenen part.

Aixó es lo que hem vist ab la lectura de *Lohengrin* y últimament sentit en sas representacions.

Pero si es vritat hi descolla una forsa d'imaginació de primer grau ¿responen totas y cada una de sas manifestacions á la idea que son autor patrocina y que mediant la protecció d'una persona real desitja domini per tot lo mon? ¿Entra la música del *Lohengrin* en lo número de las obras ab las quals Wagner vol desterrá per sempre més lo inverossímil y ridícol de certas cosas de la escola italiana? ¿La personalitat artística del mestre Wagner está daguerreotipada en lo *Lohengrin*? ¿Acusa la ma del reformista del drama musical; al autor de la enigmática paraula de *música del porvenir*; al que vol en tots terrenos la vritat expressada ab perfecció servintse de tot lo que l'art afrontar pugui; al que anatemetisa tot lo que apoyat no sigui per la naturalitat y ia verossimilitut? No, categóricament contestem sens volguer sentar en absolut la contestació.

Y he dit no perque 'l Wagner del *Lohengrin* cáu, sino tantas vegadas com altres obras de altres compositors, cáu al fi en lo qu'ell tant vilipendia y ridicolisa la major part de 'ls defensors de sas doctrinas.

La escola de Wagner, diguemho aixís, está basada sobre lo verossímil y natural y en lo *Lohengrin* ¿no hi ha cosa inverossímil y fins descortés si aixís se vol?

Sí. Proba: lo duo de Ortruda y son espós Frederich. Quan dos combinan un plan, sia per 'l fi que 's vulgui, després de l'un enrahona l'altre per mes que tots dos pensin á un temps; quant son dos que amors se diuen las flors de l'un serveixen perque l'altre las embaumi ab la més perfumada essencia y d'eix modo arriban á la complerta inteligencia de sos sentiments, cosa mes que difícil impossible fentho tal com ho fa lo mestre Wagner en sa ópera *Lohengrin*.

Tal com ell ho fa ho han fet tots, completament, tots los compositors dramátichs coneguts fins avuy.

Lo mateix se pot dir de 'ls demás duos y tercetos de la obra.

¿Quins motius alega Wagner qu'ells sols basten per operar la revolució que dintre la música projecta? ¿La obra de Wagner no te *romanzas*, ó *arias*, ú *solos* diguemho aixís? ¿Sí? Pues: quant veyem una persona enrahoná sol li dihem qu' es ó se torna boig, pero en la ópera sabut es que se enrahona cantant, ja que si aixís no s'acceptés sería doble bufo veure la mort d'un personatge y en lloch de sentirli l'estertor que anuncia lo próxim fi de sa vida, sentir com canta notas saturadas, si aixís se vol, de tristesa y dolor.

¿Ho fa aixís Wagner en las obras en las quals está impresa ab energia tota sa idea reformadora? No. Responguin *Nibelungen*, *Meister-singer*, *Tristan und Isolde*.

Lo real, lo verossímil, en absolut, no existeix ni existir pot en el teatro; tot está subjecte á una lley que impera ab tota sa forsa y que substituïda per la que Wagner vol que regni en las representacions lírich-dramáticas, no es ni será possible lo goig que produheixen las obras d'art. Me refereixo á la lley de las *suposicions*. Tot lo que no sia assentat sobre aquesta idea cau y caurá indefectiblement en lo més pujat ridícol.

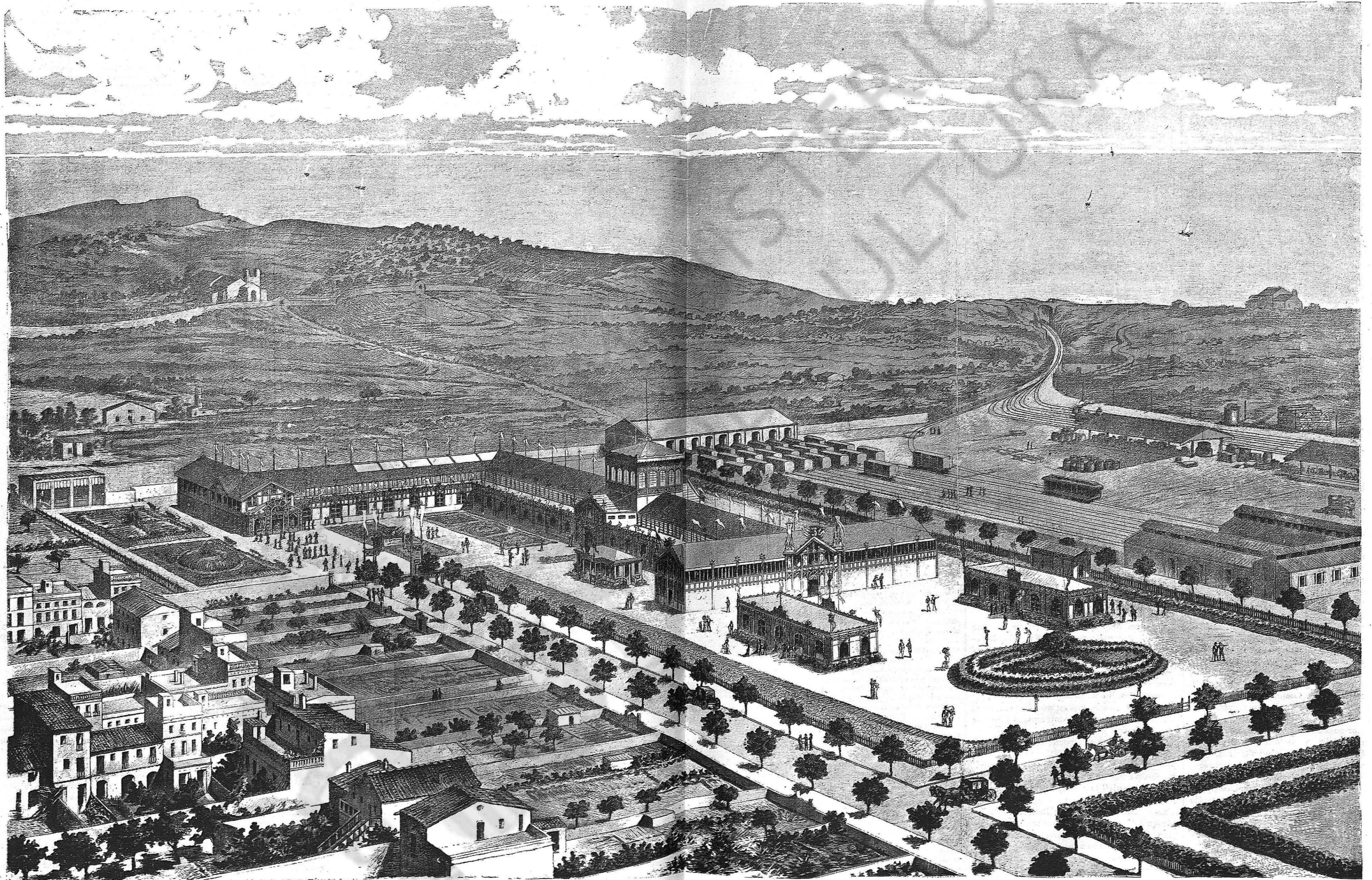
Si la idea que creá fins las obras mestras y que caracterisa la personalitat del mestre Wagner, es lo *desideratum* de la música del compositor aleman, lo teatro será desde 'l dia que aquella imperi, no lo lloch hont lo cor esplayantse en el mar de la bellesa gosi inmensament de las sensacions que sols l'art crea y fa sentir, no, sino l'escola hont sols s'hi anirà á fer experiments armónichs á determinar si tal combinació fentla d'aquesta ó d'aquella manera dona per resultat la perfecció absoluta ó la entera comprensibilitat.

Mes portats de las ideas que sens ordre, hem estampat y que tan sols han sigut nascudas, com havem dit al principi, de la lectura y audició del *Lohengrin*, no haviam reparat que 'l tó general de nostre escrit sembla sigui anti-wagnerista y no es aquesta la intenció ni la mira que ha posat la ploma en nostra ma.

Tan sols es per dir que 'ls que elevan fins al cel lo *Lohengrin* com á manifestació que acusa la viril fantasia de Wagner relacionada ab las ideas que patrocina y que tanta revolució han mogut están completament equivocats. Lo Wagner del *Lohengrin* no es l'autor no es lo Wagner de 'ls *Nibelungen*; la imaginació ardenta, fogosa é inspirada que concebí y doná vida real en lo segon acte al espós de Elsa no es la imaginació que vagant per l'espáy del dubte y de la incertitut escribí páginas que mes que obra d'art semblan producte d'un matemátich com *Tristan und Isolde*. La nostra intenció ha sigut tant sols dir que si 'l *Lohengrin* nos agrada molt, y te passatjes que 'ns entusiasman, es perque hi veyem lo bo y millor de cada escola, hi veyem elements heterogéneos sí pero que la sabiduría del mestre Wagner ha fet que dessin á sa obra un número tal d'efectes naturals y comprensibles que portan com per la ma al espectador á gosar per un instant la inconmensurable ditxa y felicitat de una vida purament ideal; ha sigut per dir qu' al tractar del *Lohengrin*, no 's te que fer menció de l'escola (passi lo mot) de Wagner ja que es sabut de tothom que aquest desprecia de tal manera lo *Lohengrin* y *Rienzi* que fins si pogués negarialshi la seva paternitat.

Aquestas son en general, las ideas que 'ns ha ocurregut al pensar un poch sobre la inspirada música del *Lohengrin*.

Si hagués sigut altre la idea que 'ns ha mogut á agafar la ploma que la mera esposició de las consideracions mes amunt apuntadas trac-

EXPOSICIÓ REGIONAL DE VILANOVA Y GELTRÚ DE 1882. — DIBUIX DE A. CASTELUCHO

que gosan de totes las flors, blanques com lo lliri d'aygua, encesas com la rosa alexandrina, ó de color enfosquit com la boscana viola.

Lo que no 'ls hi perdono, es que desalabin lo que es digne d'alabansa. Per aixó si que no hi passo.

No hi ha poeta que no descarregui totes las iras de la seva Musa contra la gelosia. Buscan tots en las sevas arpas las notas més agrencas y més amargantas que pugan trobarhi pera etzibarlas contra aquesta passió, com si fós un dels mals eixits de la caixa de Pandora.

Y en aquest punt están mes faltats de rahó que 'ls temeraris que pladejan de mala fé.

Veniu aquí, caps de pardalets, y veyam qué es la gelosia.

Jo, en las definicions hi acostumo á trunfá, pero probaré de definirla.

La gelosia es lo dupte de qué la persona estimada 'ns manca á la fermesa del amor que 'ns ha jurat.

Es dir que la gelosia es un dupte; quan hi ha certesa del mancamment ja no hi ha gelosia, sino pena de la realitat.

L'element essencial d'aquesta passió es una persona estimada, es l'amor. De manera que la gelosia es una consecuencia del amor, y del amor ferm.

Y vosaltres, que aixequen 'l vol d'áliga de l'imaginació pera cantar l'amor en totes las tonadas; vosaltres, que no més busqueu flaires en los boschs, olors en los jardins, brillantor en lo cel, brisas en l'espai y melodias en la naturalesa pera poetisar l'amor ¿llenseu 'ls llamps de l'ira vostra contra una consecuencia del amor mateix?

¡Ah, gats dels frares!

Crideu enhorabona contra las infidelitats del amor, contra tot lo que ocasioni un desengany; pero no contra la gelosia, que suposa amor y no pot portar cap desengany, perque aquest may es fill d'un dupte, sino que té per mare la realitat.

Ja sé que 'm direu que 'ls vostres clams contra la gelosia son pel malestar que ella produheix en la persona que estima... ¿No compreneu que 'l malestar es natural en lo qui está possehit de la passió amorosa, egoista com ella sola?

No; la gelosia may apaga l'amor, sino que l'encen més y més, sense portar á resultats fatals. La gelosia es argument de comedia; jamay de tragedia.

No us esboloteu; senyors poetas, perqué ja us veig á tots ab la boca oberta, cridant: «¿Y l'Otelo? ¿Y l'Otelo?...»

Acabeu de crida y escolteume.

Es veritat que l'Otelo es una tragedia, per mi la millor del gran autor trágich inglés; pero ¿creyeu vosaltres també que la gelosia es lo móvil d'aquell succés? Si acás ho creyeu aixís, esteu en una equivocació.

La catástrofe del Otelo, no la produheix la gelosia del protagonista, sino la perversitat de Yago.

L'autor posá en escena á un home que estima fins al deliri; y com que estima, es gelós. Pero al costat d'ell hi posá un altre home que fa veure á Otelo, y que li demostra, que la seva dona li es infidel. Convensut d'aixó l'espós enamorat, no per gelosia, sino pera castigar á la que li falta al amor, la mata. La creencia erronea, donchs, en que 's troba Otelo, pero creencia fundada en falsas justificacions d'un fingit amich, es la causa de que l'espós mate á l'ignoscenta Desdémona.

Shakspeare sabia bé que la gelosia no podia donarli 'l resultat trágich, y procurá que Otelo sortís del dupte, tingués la certesa dels amors de l'infelís veneciana, que un amich de qui ell

may había sospitat li dongués probas de l'infidelitat, y que allavors l'enamorat vehement se decidís á venjar l'afront que había sofert.

¿Veyeu; homes de Dèu, com ab lo mateix Otelo 's prova que la gelosia no pot donar lloch á la tragedia?

Assumptos cómichs fundats en un gelós ó en una gelosa, si que se 'n poden trobá á cada cantonada de carré. Perqué 'ls gelosos, de tant mirá y remirá arriban á sé uns malalts de vista cansada, y com que per tot hi veuhén núvols y fantasmás, ab las sévas visions donan lloch á un sens fi d'escenas cómicas.

Entenguís pero, que la verdadera gelosia dona lloch á la comedia, més no á la ridícula.

A aquesta hi donan peu los gelosos-maniáticos; es dir, los que son gelosos a priori; aquells que tancan la dona á casa perqué ningú la vegi, ó que la fan sortir ab ulleras verdas y tancadas ab roba del costat, perqué ningú s'adoni de que son guapas. Aquestos proporcionan arguments assainetats.

Més aquells á qui la febra del amor los fa recelar de las urbanas galanterias de que es objecte la seva esposa ó estimada; aquells que sospitan de la fidelitat del ser á qui idolatran per un lleu mal-entés ó per una ignoscenta acció; aquells que duptan del carinyo de l'aymada per l'incumpliment involuntari de una promesa, aquells son los que á la comedia discreta brindan escenas d'afalagadora poesia.

Tothom qui estima verament, posseheix un rich tresor en la persona aymada, y quant mes l'estima més avar n'está. Es l'únich aspecte baix lo qual comprench l'avaricia noble.

Si está l'aymador, si es natural que estigui joyós de tant prehuat tresor. ¿qué té d'estrany que 's mostre temerós de que li vulguin robar?

Y aquest sentiment tant natural, tant hermós com l'amor mateix ¿té d'ésser objecte de anatema, pels que cantan l'amor y la bellesa?

¿No penseu, poetas, que aquestas tendras sinuositats, encara donan al amor un aspecte més bell?

¿Preferiu l'aygua embassada, perqué es més tranquila en sa superficie, que l'agradable corrent del riu ó la variada fluctuositat de la mar?

Si ho preferiu, recordeuvos que l'aygua embassada es miasmática y cria llot en son fons.

Y si no ho preferiu, com crech, volgueu també que 'l sentiment amorós tingui aquella saludable corrent, aquella agradable ondositat que la gelosia li dona.

Vosaltres dieu que 'l que estima ab tota tranquilitat, sense conéixer gens ni mica la gelosia, viu al cel. No hi estich; no diré que visqui malament, pero per mí viu als llims.

L'amor és lo cel, sí; pero l'amor ferm, l'amor sancer, l'amor ab gelosia, no pas l'amor d'aygua d'ordi ó de pasta d'agnus.

Canteu la gelosia, poetas; no li digueu, serp, hiena, fera indomable, ni tots aquells dictats de menagerie.

No us nego que siga poética la mar quieta, l'arbreda que no 's mou, la nit serena y callada, pero tot aixó es propi per un'ánima tranquila. La passió amorosa no es aixís, sino que es agitada, no la satisfá la calma, y se l'ha de cantar en lo seu mohiment, en la seva agitació.

En l'encantador idili de Bellini, en la Sónambula, s'hi descriu un amor tendríssim pero gran, y ab tot y la seva tendresa no deixa la gelosia d'intervenir en aquella passió.

Que l'enamorat se mostre queixós en los seus moments de gelosia, perfectament; més aixó no es motiu pera desencadenar las furias contra aquest efecte del amor, com no ho fóra

desencadenarlas contra 'l constant recel que té 'l pare amorós de que 'l seu filllet se li pose malalt. Una y altra cosa son probas d'estimació.

¡Ah, poetas, poetas!

¡Quin día posareu enteniment!

CONRAT ROURE.

CANSÓ POPULAR DE POLONIA (*)

Una vegada la marena
me va renyar y me va dir:
«vésten al bosch, cuyta á portarme
flor del hivern y neu d'estiu.»
Vaig córrer serres y marjades,
prop del estany y bosch en dins.
—¡Ay pastoret! si tu ho sabesses
y m'ho volgueses descobrir...
—Si tu vols ésser, donzelleta,
bona minyona pera mí
y vols donarme per penyora
aqueix anell que llú en ton dit,
no tingas por, vina y ascolta,
vina y ascolta sens neguit,
que de les boyres del misteri
jo sé desferne tot l'encís.
—Jo 't seré bona y per penyora
aquest anell per darte tinch
si 'm dius ahont podré trovarne
de flor d'hivern y neu d'estiu.
—Vésten al bosch y una branqueta
cull del abet tot de seguit,
y al presentarla á ta marena
dígalí ab aire ben gentil:
«la flor d'hivern que 'm demanavau,
la flor d'hivern ja la teniu.»
Corre del mar á la voreta,
cull en ta má l'ámbar més fi
que les onades escumantes
guardan avars en son sí:
es de la mar la blanca escuma
la veritable neu d'estiu.

J. LAPORTA.

Setembre de 1878.

LA RENDICION DE GRANADA

Avuy que tant está cridant l'atenció dels amants del art aquesta magistral obra del senyor Pradilla, creyem que será oportú reproduhir la carta dirigida per l'eminent pintor al marqués de Barzanallana, en la que 's fa una acabada esplanació de tan notable quadro.

«Roma 13 de Juny de 1882.

Excelentíssim senyor marqués de Barzanallana: Molt senyor meu de tot mon respecte y consideració: lo meu quadro *La Rendicion de Granada*, destinat per V. al saló de conferencias, deu arribar á Madrid, si no hi ha arribat ja, d'un moment al altre. Com á vosté dech en primer lloch l'haverlo executat, aprofito aquesta ocasió pera donar á V. las gracias.

Vaig continuar mon treball segons indicació que per encàrrech de V. me va fe lo senyor Mazo; alguns contratemps de salut m'han impedit termenarlo avans.

No tinch més pretensió sobre ma obra que la d'haverme esforsat per cumplir bé mon compromís; V. compendrà, senyor marqués, á la vista del quadro, que 'l desarrollo de ma composició en sentit realista; pero que no excluheix la poesia y grandesa ab que se 'ns presenta encoberta la Historia, exigia més atenció, temps y dispendis que si fos tractada ab carácter decoratiu ahont se fia més á la memoria, donant ocasió á ma sollicitud d'aument.

Vosté veurá, senyor marqués, puig es cosa perceptible pera 'als práctichs en cosas d'art, que ma composició es un segment de semicircul que l'exércit cristiá forma desplegat, paralelo á la carretera. En la planta, suposo que en mitj del semicircul, estan situats los caballers, tenint ó guardant en mitj las damas de la reina; aquesta, 'l rey y sos dos fills majors, están situats davant y en lo centre del rádiu ab los patges y reys d'armas als costats. Lo rey Chico avansa per la carretera á caball fins á la presencia dels reys, fent mohiment de baixar y pronunciant la sapiguda frase. Lo rey Fernando 'l conté. Ab Boabdil venen á peu, segons las capitulacions, los caballers de sa casa. Suposo 'l diámetro del semicircul un poch oblicuo á la base del quadro, y aquesta disposició permet que sens amanera-

*) Abundant en la Lituania les poesies enigmáticas en forma de pregunta, *misla* (enigma), que tenen alguna semblansa ab les endevinalles de la nostra terra.

ment ni cap esfors, se presentin los tres reys al espectador com més visibles. A això contribuïen també les respectives notes de color: blanch-blau-verdastre, la reina y son caball; roig lo rey Fernando y negre 'l rey Chico.

Havent tallat ma composició aprop dels reys, se presentan en lo cuadro, per ordre perspectiu, primer un rey d'armes, tamanyo natural, figura voluminosa que á alguns semblará excessiva á causa del sayal y dalmática que la cubreixen, y de tenir aprop lo patje de la reina per comparació. Segueix á aquest patje que subjecta 'l cavall blanch árabe (per esser de petit volúmen) de la reina, lo qual es blanch, está potejant y 'm dona lloch al moviment erguit de Isabel, que vesteix saya y brial de brocat vert-gris, forrat d'arminis, manto real de brocat blau y or, ab orlas d'escuts y perlas, cenyint la tradicional toca, y la corona de plata dorada que 's conserva en Granada. Segueix sa filla gran donya Isabel, viuda recient del rey de Portugal; vesteix de negre, y monta una mula baya. Després lo príncep D. Joan sobre cavall blanch y coronat de diadema. Com los fills están entre 'ls reys segueix D. Fernando (sempre ab la disminució perspectiva), cuberta sa persona ab manto veneciá (que usava segons diversos datos que posseheixo), de vellut púrpura contratlallat; montant un potro andalus, cubert de paraments de brocat. Son patje, que, ple d'admiració contempla al rey Chico, té 'l cavall per las bridas falsas. Correspon després l'altre rey d'armes, y darrera está, entre Torquemada y varis prelats, lo confessor de la reina. Tornant al primer rey d'armes, los cavallers que hi ha á la vora del cuadro son: lo comte de Tendilla, cubert de ferro, montant un gran potro espanyol; lo gran mestre de Santiago, sobre un potro negre; Gonzalo de Córdoba que conversa ab una de las damas; lo de Medina-Sidonia, y altres cavallers dels que no conech retratos.

Darrera de D. Fernando, 'l marqués de Cádiz y 'ls pendons de Castella y dels reys. He posat los xipessos darrera de la reyna pera destacarla per clar en sa massa sombría y caracterisant tambe 'l país. Boabdil al trot de son caball negre, árabe de pura sanch, lleugerament paramentat, avansa y surt de la carretera, inclinante-se pera saludar al rey y entregarli las duas claus que á prevenció portava 'l patje negre que guia son caball, camina inclinat, confós davant la grandesa dels reys cristians, y en los cavallers moros que segons lo ceremonial venen á peu darrera de Boabdil; he volgut manifestar los diversos sentiments de que 's troban possehits en semblant tranzit, mes ó menos continguts en la cerimonia, segons lo propi caracter. Trompeters y timbalers en ala del exércit cristiá, que al lluny se divisa entre Boabdil y 'l rey cristiá, comitiva de moros, un aler de la mesquita, los xops que indican lo curs del Genil que no 's veu per correr profont y baix. La Antequeruela ab sos murs, part de Granada, las torres vermelles y de la vela, que ab part dels adarves, es l'únich que 's divisa de la Alhambra desde aquest punt.

Aixó es lo que 's veu en mon quadro y la gent diu que veu més perqué crech haverlo compost ab la major sobrietat possible donada la complicació del assumpto.

En Roma agrada més de lo que puch pretendre; jo no estich content sino de la totalitat d'ayre lliure com conjunt, d'haver conseguit detall dintre d'aquest, y de la disposició general com perspectiva exacta y com cerimonia. En lo demés m'han faltat medis ó condicions.

Tal vegada sia ja inútil aquesta descuydada explicació si arriba 'l quadro primer que la carta, pero al menos descobriré V. 'ls propòsits que 'm guïaren al tractar així ma composició.

Desitjant perfecta salut á V. y á sa familia s'ofereix seu afectíssim S. S. Q. B. S. M.

FRANCISCO PRADILLA.

ANYORANSA (1)

CANSÓ PLANYÍVOLA

dictada, per l' infrascrita, com afectuosa y coral recordansa, com senzilla mostra d'obsequi, á l' apreciable senyora donya María del Dolors Alcalá de Leon-Sotelo, complintli, aixís, la promesa que li 'n feu, d'una modesta floreta de la terra, la primera, ó me'l lor dit, la única que ha gosat cullirne en lo conreu de las bellas lletres catalanas.

Sota un vern frondós, sentada, com l' aucell que hi busca ampar, recullida un jorn m' hi estava, des d' hont veyá, al lluny, la mar.

(1) Aquesta poesia ha estat posada en música, y publicada per la casa Vidal y Roger d' aquesta ciutat, com un merescut obsequi á la autora, l' apreciable joveneta senyoreta Serrat, per son professor, lo distingit mestre gironí, avuy organista de Santa María de La Bisbal, don Joan Carreras y Dagas.

(N. de la R.)

¡Quina plana més hermosa se 'us presenta!... ¡quins entorns!... Per redós, á tramontana, ¡quins serrats y altius turons!...

¡Bell matí de primavera!... d' un cel pur, blau,... y, al llevant, sos bells ratjs, d' or y de grana, n' escampava 'l sol, brillant!...

Donchs... y en tan bella diada, quan tot sembla que 'us sonriu, mon trist cor... ¡ay!... be 's planyia, com l' aucell que 's veu catiu!...

Mon capet, sobre la palma d' una má, y ab l' altra al pit; l' esma meua, com perduda, revolant per l' infinit!...

Tota abstracta, sols sentia, com niuhant dins del cor meu, un cert dol... que 'm deix postrada... Tot quan veig m' es pena greu!...

L' esplendor del cel, l' ufana d' unas flors...—; per ma dissort!...— ¡tot, tan bell!... y jo hu mirava sens trobarhi un sol conhort!...

Res del mon apar que 'm puga retorná 'l goig á l' esprit!... ¡Quina mena de tristesa dins del cor!... y... ¡quin neguit!...

Res?...— ¡Ay!... ¡sento, entre 'l ramatje que m' ombreja, 'l rossinyol!... ¡Quin dol cant!... sa veu melosa, pel meu cor, n' es grat consol!

N' es la grata recordansa d' un bell jorn... de dol encant!... ¡Ah!... ¡si aquells hermosos dias de tan goig!... ¿Qué?... tornarán?...

¿Qué 'm dius, cor? ¿Per qué bategas?... ¿Quina pena t' entristeix, que, al dol cant d' eixa aucelleta, tot seguit desapareix?...

Y 'l cor diu, (baix ..) certa cosa... que...—sols jo...—ningú l' enten: (—«Ay!... eix dol, que m' afigia, n' era 'l mal d' anyorament!...»)

LLUISA SERRAT Y BANQUELLS.

La Bisbal, (Empurdá,) Febrer de 1882.

GUTENBERG

per ALPHONSE DE LAMARTINE

(Acabament)

XVIII

De retorn á Maguncia, y salvat de l' humiliació y la ruina per la ma d' una dona estimada, com Mahomet per sa primera esposa, Gutenberg va consagrar-se per enter á son art y associant-se á Fost y Scheffer, gendre de Fost, instalá sos tallers en Maguncia, y publicá sempre ab lo nom de sos associats Biblias y Psalteris de una admirable puresa de carácter.

Per espay de molt temps havia exercit Scheffer en París l' ofici de calígrafo y 'l comer de manuscrits. Los seus viatjes y sas relacions ab los artistes d'aquella vila l' hi habian fet conèixer procediments mecánichs pera l'us dels metalls, procediments qu' aplicats per ell á la imprenta quan retorná á Maguncia l' hi proporcionaren los nous medis pera fondre en plom las lletres movils ab encunys de coure, ab mes precisió y donar així una perfecta netedat als caracters. Ab aquest nou procediment fou estampat lo Psalteri en 1457, lo primer llibre que porta sa data. Ben prompte la Biblia de Maguncia, reconeguda com á obra mestra del art fou portada á cap baix la direcció de Gutenberg, ab caracters fosos per lo procediment de Pere Scheffer.

L' albada del nou art, que comensava vulgarisant los llibres sagrats baix los sols auspicis de l' Iglesia, escapá durant los primers anys á la cort de Roma que veje auxiliars allí ahont ben prompte debía trovar agressors.

«Entre 'ls beneficis que debem agrahir á Deu baix lo

»vostre pontificat, diu una dedicatoria del temps de »Pau II, soberá pontífice, deu contarse 'l d' aquesta invenció que permet als mes pobres poder comprar bibliotecas á molt baix preu. Es certament gloriós pera »Vostre Santetat que volums qu' avans costavan cent »pessas d' or avuy no 'n costen mes que quatre y encara »menos, y que 'ls fruyts del geni, qu' eran no fa molt »presa dels corchs sota la pols en que estavan sepultats, »comensen baix vostre regnat á ressucitar y á espargirse »profusament sobre la terra.»

Ben prompte la ciutat de Venecia posá sas prempsas al servey de las controversias religiosas, imprimintse en llengua slava las obras de Joan Huss en 1490, encara no habian passat vint anys de la mort de Gutenberg.

Pero ja la Fransa en 1480, havia decidit als impressors alemanys á establirse en París; Lluis XI va senyalar-se particularment per l' espléndida acullida que dispensá á la tipografia y las midas altament protectoras que dictá pera 'l novell art.

En París s' intentá una acusació contra Fost, per haber venut com á manuscrits Biblias impresas, adornadas ab vinyetas, á preus exorbitants, y existeix un rebut firmat per ell en París en 1468, d' un exemplar d' una obra de Sant Tomás d' Aquino venut al considerable preu de quinze escuts d' or. Lo Parlament de París per inspiració de Lluis XI, absolgué completament á Fost de l' acusació, tenint en compte qu' aquells llibres eran producte d' una nova invenció desconeguda encara en París.

Lo rey mateix renuncia á son dret, quan la mort de Herman Statters, que venia en París, los llibres estampats per Scheffer, los quals segons las lleys d' aquell temps passavan á ser propietat de la corona per la mort d' un extranger: «En atenció, diu lo decret, á l' utilitat que porta y pot portar á la nació l' art de l' imprenta, tant per la vulgarisació de las ciencias, com també, etcétera, etc., condescendim liberalment á fer restituir la suma de deu mil quatre cents vint y vuyt escuts y tres sous tornesos als hereus, etc...»

Las obras de Ciceron foren lo primer llibre imprés després dels llibres sagrats. Fins l' época de Lleó X, es dir un segle després de l' invenció de Gutenberg no 's pensá en reglamentar y encadenar l' imprenta.

No obstant lo banquer Fost y l' artesá Scheffer, los dos nous colaboradors de Gutenberg no tardarán en succumbir, com Mentel y Metelin de Estrasburg, á la tentació d' apropiarse insensiblement sa gloria, la mes tentadora de las propietats, perque es la mes immortal. Com tants d' altres, creyan enganyar l' esdevenidor ja que no podian enganyar son propi temps. Després de haber reconegut, en una primera epístola dedicatoria del Tito-Livi, traduht al alemany y estampat per Joan Scheffer, endressada al emperador Maximiliá «que l' art de l' imprenta ha sigut inventat en Maguncia per lo sublime mecánich Joan de Gutenberg,» oblidan aquesta primera confessió, y usurpan per sí mateixos, set anys després, tot lo mérit y tot l' honor del descobriment.

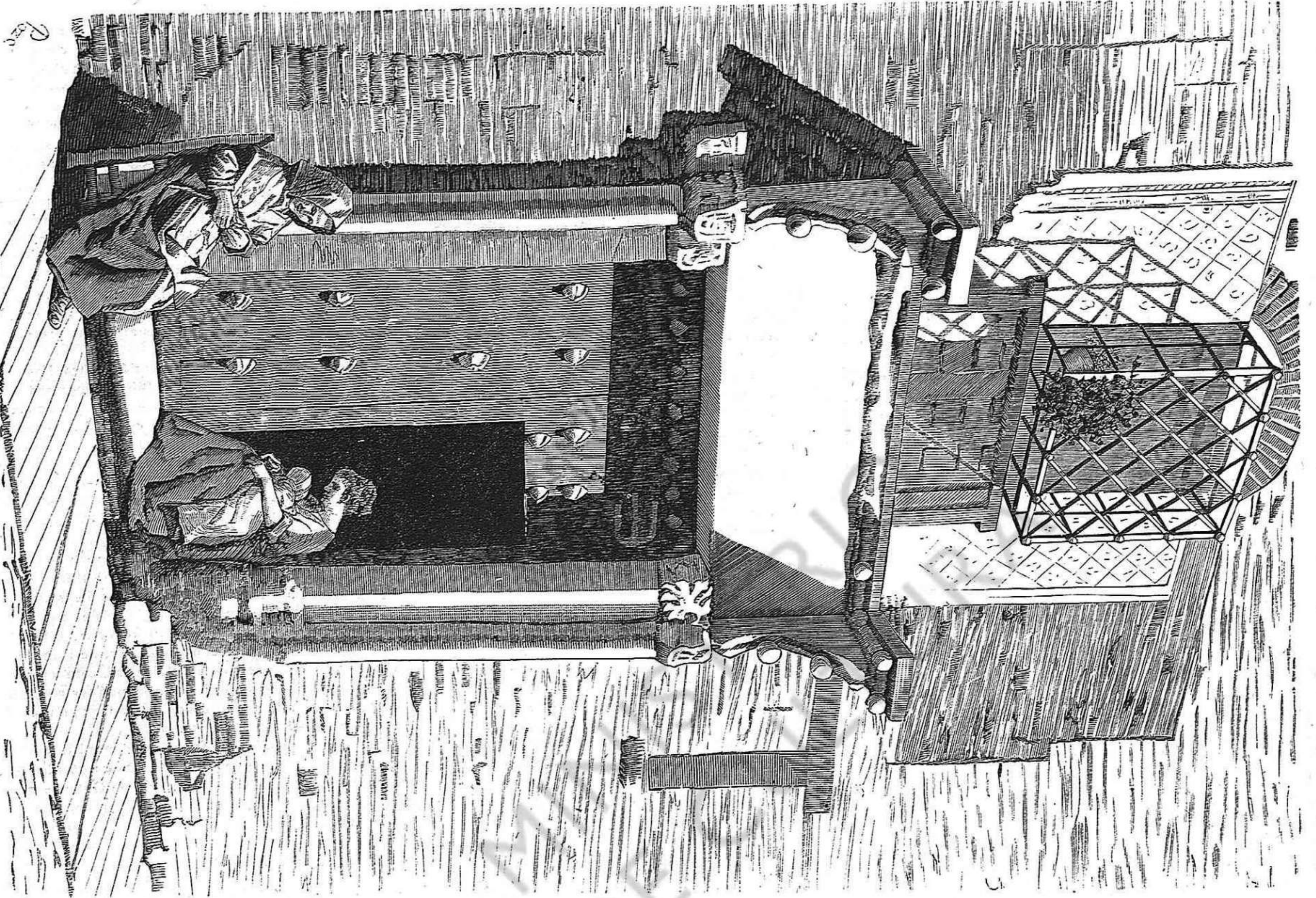
L' emperador Maximiliá, poch temps després, convertint los impressors y caixistas en una especie de sacerdocis del esperit, dispensá de la derogació de sa noblesa als que 's dediquessen á tan noble ofici. Ennoblí al plegat l' art y 'ls artistes autorisant á aquestos pera que portessen robas brodadas d' or y plata, las quals sols los nobles tenian dret de usar, y 'ls concedí per escut d' armes una águila d' alas desplegadas sobre 'l món, símbol del vol y de la conquesta de la paraula escrita, sobre l' univers.

XIX

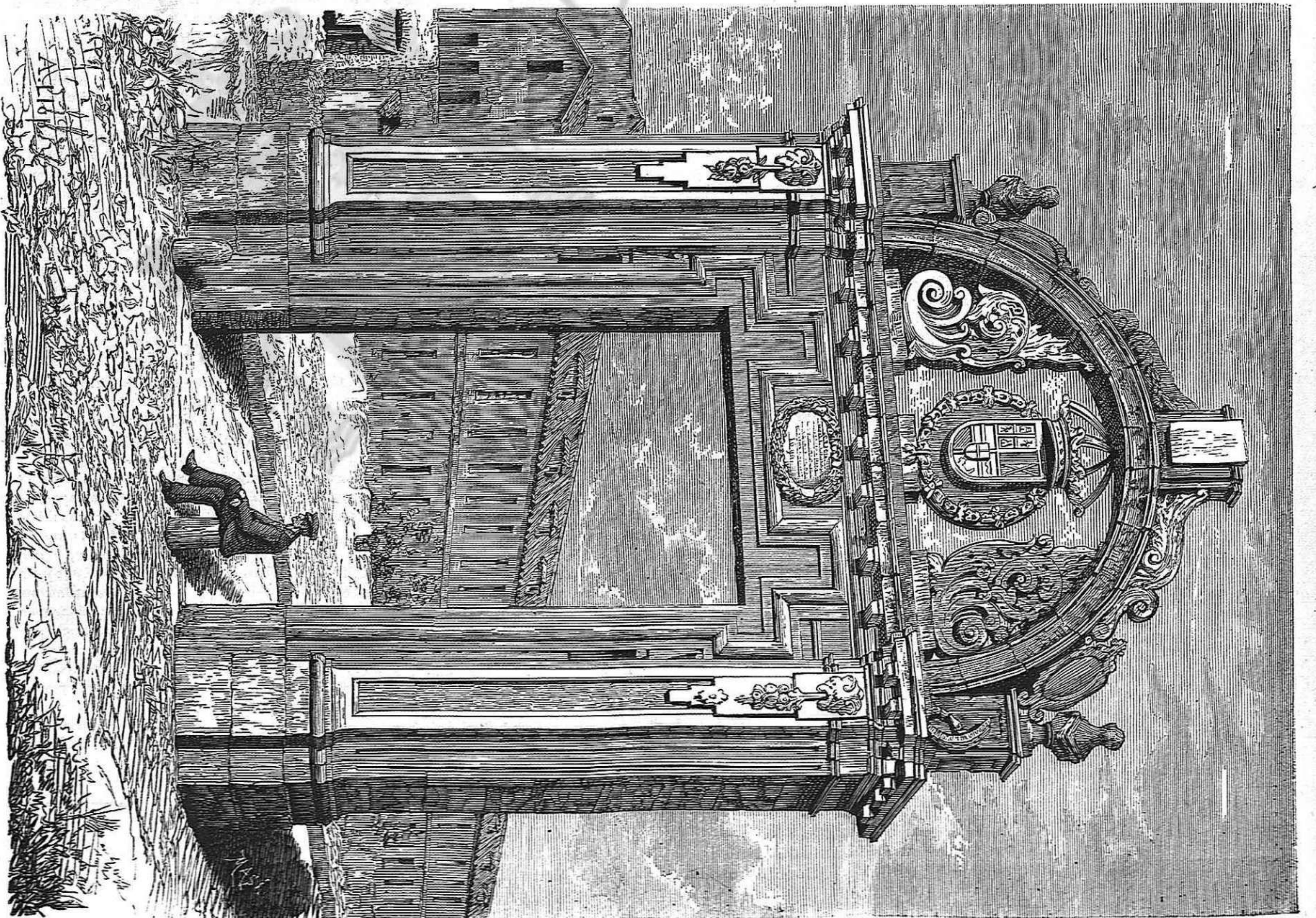
Mes Gutenberg ja havia deixat de ser sobre la terra pera gosar d' aquesta possessió del mon intelectual, religiós y polítich que com Moisés havia tan sols ovirat en las visions de son somni del monastir de San Arbogast. Despullat per sos colaboradors de sa propietat y de sa gloria, expulsat una altra vegada de sa patria per la miseria, consolat y seguit solsament per sa esposa fidel á totas sas vicissituts, privat per la mort de sos fills, vell, sens pa y ben prompte sens familia per la mort de sa muller, fou recullit per l' elector de Nassau, lo generós Adolf. L' elector lo nombrá conseller d' Estat y Chamberlan, á fi de assaborir en dolsa familiaritat la conversa d' aquest geni marvellós que debía conversar mes tart ab tots los llochs y ab tots los temps. Aquest aiberch donat á Gutenberg, ha ilustrat per sempre mes á Nassau y á son príncep. L' historia consigna hospitalitats que portan la felicitat y la immortalitat als estats y als prínceps mes petits.

Gutenberg continuá en Nassau imprimint absas propias mans, baix los ulls de l' elector, son Mecenat, per espay d' alguns anys de serenitat y de pau; després morí á xexanta nou anys, sens deixar la mes petita herencia á sa germana y llegant al mon l' imperi del esperit humá descobert y conquerit per un artesá.

«Llego, deya en son testament, á ma germana tots los llibres impresos per mi en lo monastir de San Arbogast.» Pobre inventor que no podia deixar á la que 'l

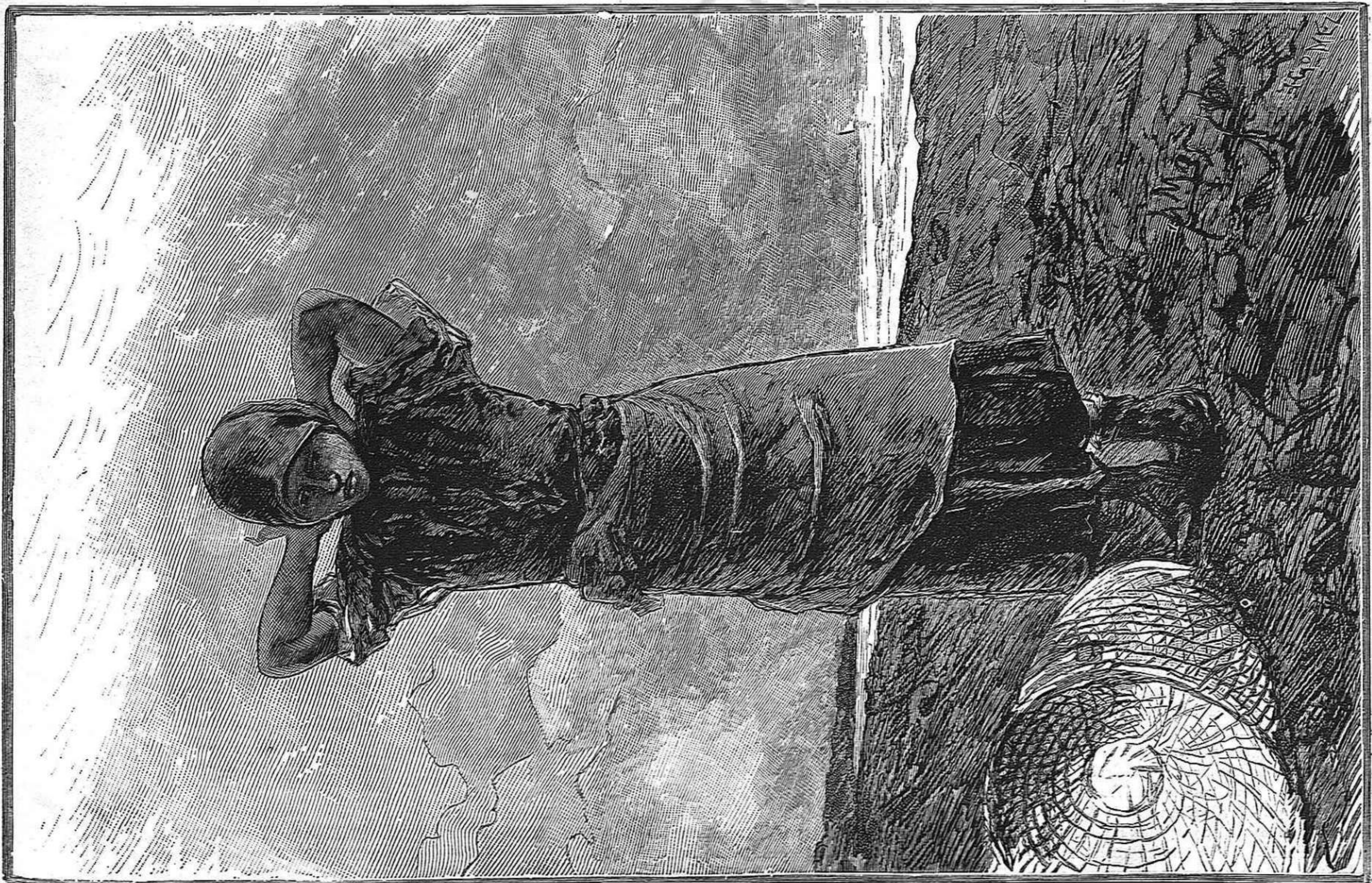
TOLEDO. — PORTA ANTIGA

MADRID. — PORTA DEL ANGEL.

LA PORCATERA. — DIBUIX DE GOMES SOLER

LA PESCADORA. — DIBUIX DE ARCADI MAS

sobrevivia més que la riquesa de los inventors com ell, sa joventut consumida, sa vida perseguida continuament, son nom desconegut, las sevas suadas, sos insomnis y l' oblit de sos contemporànecs!

XX

Aixís visqué y morí aquest gran home; pero ab ell no morí son art. A sa mort l' impremta va propagarse ab la instantaneïtat d' una explosió. Pochs anys bastaren pera que hi haguessen premsas en totas las capitals de Europa. Aquesta fou la fetxa del renaixement indefinit de la civilitació. La Fransa baix Lluís XI, l' Inglaterra, Holanda, Alemanya, Venecia, Ginebra, Roma, Polònia s' aprofitaren de la nova invenció pera multiplicar sos llibres sagrats y 'ls llibres profans.

L' Orient conegué aquest nou art per los juheus refugiats en Constantinopla, qu' imprimiren tractats de *literatura rabinica* en 1500. Pero 'ls musulmans no s' en valgueren por sí mateixos fins al segle divuyt.

Per últim la Rússia, baix l' inspecció del metropolità' establí una premsa en Moscou en 1500 ab l' ajuda dels obrers vinguts de Magdeburg.

XXI

Sembla que cada progrés de l' humanitat se dega comprar ab llàgrimas; que 'l sufriment sia la lley fatal de tota gran iniciació. L' impremta havia tingut sos apóstols é igualment tingué sos mártirs. Esteve Dolet fou entre tots lo mes il·lustre per son brillant talent, la puresa de sa vida y l' atrocitat de son suplici. Havia nascut en Lyon en 1509, en lo moment del renaixement intel·lectual y literari en que las controversias religiosas comensaven sas primeras escaramussas; era sabi com Guillen Budé, poeta com Marot, y potser tan filosofh com Rabelais, sense ajuntar no obstant á sa filosofia lo llicenciós escepticisme del capellá de Meudon. Lo que podria ferho creure es qu' aquest homé ardent y fogós que no venia sas opinions, qu' havia adoptat per escut d' armas y per símbol de l' acció de l' impremta una destal ó aixá atacant un arbre nusós, protestava contra las doctrinas de Luther, encar que aquest l' hagués condemnat com ateu. Tal era, segons sembla, l' argument y l' home que sos adversaris volian aterrar en ell, molt mes que las sevas creencias.

En aquells temps de passions y de costums violentas, la vida dels que consagravan las sevas foras al desarrollo de l' inteligencia humana era una continua lluyta en la que tart ó dejorn debian sucumbir. Succesivament estudiant en París, després á Padua, secretari de Joan de Lanzeac, embaixador del rey de Fransa á Venecia, estudiant de dret en la facultat de Tolosa, Esteve Dolet no tenia encara vint y quatre anys que ja 'ls seus enemics, com á darrer argument en sas discussions lo carregaren de cadenas en un calabosso. L' intercessió de Joan Pinus, bisbe de Rieux, lo deslliurá ben prompte; mes allavors, assesins comprats atentaven contra sa vida; pero com á despit de tans perills l' intrèpit jove no abandonava á Tolosa vá conseguirse del Parlament una ordre de desterro (1533).

Dolet torna allavors á Lyon, ahont obtingué després de grans esforços (1535) un privilegi pera imprimir sos *Comentarios sobre la llengua llatina*, obra de inmensa erudició que 'l colocá al nivell dels Bembo, dels Scaliger y dels Erasme y l' feu obtenir un brillant lloch en lo gran certámen sobre Ciceron que s' obrí en aquest temps en lo mon literari. Aquests deliciosos estudis, Dolet los veié turbats per una nova tentativa de assassinat de la qual triunfá matant bravament á son agressor, pero aixó serví de pretext pera las animositats que conspiravan contra d' ell y fou de nou empresonat com assesi. Pera tornarli la llibertat sigué menester l' absoluta voluntat de Francisco I qu' estimava á Dolet person talent y segons sembla per la protecció que l' hi dispensava la reina de Navarra. La regia munificencia concedí allavors al sabi perseguit lo privilegi d' impressor, lo mes ampli que fins llavors havia acordat, com pera indemnizarlo legítimament de sos inmerescuts sufriments (1537).

De las premsas de Dolet, sortiren successivament, després d' aquesta época las obras de Marot y Rabelais; Igualment cada any publicava las sevas propias obras y alguns dels llibres mes renomats de la antigüetat. Novas persecucions vingueren en 1542 á interrompre sos treballs essent detingut quinze mesos en la Consergeria de París per las especiosas acusacions d' herejía que contra ell se formularen. Francisco I ja no era jove y havia minvat bona cosa sa gloriosa protecció á las lletres. Ni un bon llibre, ni una obra d' art l' induhian ja á protegir un artista contra los fanátichs consellers. Robert, Etienne y Marot habian abandonat la Fransa, pero ferm en sas conviccions y sempre aventurer, Dolet no 'ls volgué seguir. Debades lo Parlament de París feya cremar sos llibres després d' haberlo requirit á que desistís de la seva obra en vista de l' ineficacia de las ob-

jeccions de que 'l feyan objecte. Ell no desertá del combat y l' escriptor vengá al llibreter. Tornat á Lyon publicá algunas poesias sobre son captiveri y una traducció dels *Diálochs* de Platon. Aquesta energia debia venir á ser fatal per ell. En 1544 fou empresonat de nou, pero recelant de la parcialitat dels seus jutjes, logra escarpase y fugir al Piemont. Mes prompte l' amor á son art lo feu altra vegada caure en lo parany. Habent escrit al rey epístolas en vers pera implorar aquella protecció qu' en altre temps l' havia salvat no pogué resistir al desitx de dirigir per sí mateix l' impressió d' aquellas obras. Entrá secretament en Lyon, mes ja los seus enemics vigilavan la presa. Arrestat y conduhit devant de la facultat de Teología de París, fou condemnat con *ateu relapso* per pasatjes dels seus llibres qu' ell protestá per tres vegadas no haber may escrit.

Dolet tingué que sufrir la tortura disposantse pera ell torments extraordinaris *pera ensenyansa de sos companys* segons diu lo decret que 'l condemná; per últim fou penjat y cremat en la plassa Maubert; son cos y sos llibres foren reduhits á cendras y sos bens confiscats. Doler á trenta set anys morí valerosament com havia nascut, deixant en la miseria una esposa y un fill.

XII

Mes l' impuls estava ja dat y totas aquestas persecucions no feyan mes que glorificar sens cessar la nova invenció. Los mateixos monarcas tingueren á gran honor grabar é imprimir ab sas propias mans las obras de la Antigüetat trovas de nou, com si aquesta participació manual en la vulgarisació de las obras capdals los hi comunicués la gloria del mateix geni. La idea convertida en soberana imperá sobre 'ls reys. María de Médicis, dona d' Enrich IV, dibuixava é imprimia estampas pera las edicions reals y regalá á Felip de Champagne, una figura de noya grabada de sa mateixa ma. Lluís XV, en sa joventut, convertint tan bell art en una curiositat instructiva, estampava en son propi palau un *Tractat de Geografia d' Europa*. Los grans impressors dels segles que seguiren al de Gutenberg foren al mateix temps artistas, sabis y escriptors. Desenterraren l' Antigüetat entera al desenterrar sas obras mestras, comentantlas, explicantlas é interpretantlas al mon nou. La historia renasqué ab l' impremta.

Després de Gutenberg fins á nostres dias, hi hagut escolas, tradicions y generacions d' impressors célebres, com hi hagut escolas de pintors, escultors y filosofhs. Los tipógrafos honrats justament ab lo nom de *compositors*, participaren de la gloria que las sevas edicions dels autors grechs y llatins, renovavan als poetas, historiadors y oradors de la edad antiga; formaren part, per dirho aixís de la familia d' aquests homes de geni; se convertiren en potencias de primera ordre ja honradas y deprimidas, recompensadas ó perseguidas segons que 'ls gòberns eran mes amichs de la llum ó de las tenebras. Las impressions dels Alde, dels Morel, dels Turnèbe, dels Elzevir, naturalisaren aquests grans noms de la tipografia en lo mon dels sabis per la netedad dels caràcters, la correcció dels textos y per lo número de obras sevas que feren figurar en las bibliotecas.

La familia dels Etienne en París ocupá per espay de un segle y mitx lo primer lloch del art. Proregits per los reys, y sobre tot per Francisco I, perseguits per la Universitat, guarda tan gelosa de sos errors com de sas veritats, empresonats per l' Iglesia per una edició de la Biblia acusada de contenir equivocacions, refugiats en Ginebra, empresonats de nou en aquesta metrópoli del calvinisme qu' atacavan la reforma, tornats á Fransa, desterrats de nou, portant las sevas premsas de Ginebra á París y de París á Ginebra, l' historia d' aquesta familia d' impressors, diu M. Didot, seria la del esperit humá en la época del renaixement.

Pero durant aquests cinch segles los procediments y las máquines feren progresar á l' impremta tant com á las ciencias y á las arts. L' art te en los Bodonis de Parma y en los Didot de París, los Phidias qu' esculpian, per dirho aixís, pera 'ls ulls, la forma material del pensament en los caràcters y en los adornos de luxo. Un dels Didot inventa en 1753, la premsa d' un sol cop; l' altre canta en un poema los progresos de son art é imprimeix lo seu cant per sí mateix, un tercer importa d' Inglaterra la premsa de metall de lord Stanhope y la premsa cilíndrica, especie de part perpétuo de caràcters, que llensa la paraula escrita en inagotables torrents, comó una lava del esperit humá, per los diaris y per las tribunas. Per últim, un altre de la mateixa familia, monsieur Ambroise Fermin Didot escriu y estampa en nostres dias ab lo modest títol d' *Ensaigs sobre la tipografia*, l' historia mes erudita y mes completa del art del que es á la vegada mestre é historiador.

L' instrucció primaria del poble dona consumidors sens límits á la paraula escrita, los ferrocarrils l' hi obran camins, lo vapor l' hi deixa las alas, lo telégrafo visual l' hi deixa 'ls seus signos; y per últim, lo modern

descubrimet del telégrafo eléctrich l' hi comunica la instantaneïtat del llamp. Mes realment qu' en lo célebre vers de Franklin: *Eripuit celo fulmen!* en alguns anys una paraula pronunciada y reproduhida sobre qualsevol punt de la terra, podrá iluminar y conmourer lo univers. La paraula per lo procediment perfeccionat de Gutenberg será, gracias á la materia tant inmaterial con quan tan sols era pensament, pero aquest pensament se converteix en pensament universal al brotar de l' inteligencia ó de la voluntat d' un home! L' esperit se conmuu d' admiració al considerar las consecuencias futuras d' aquestas invencions y al devant del regne próxim de l' idea per la paraula, Gutenberg ha espiritualisat lo mon.

Per llarch espay de temps son nom ha sigut desconegut; molt temps se l' hi ha disputat sa gloria; mes debém recordar que la gloria humana no constituía son objectiu. Ell l' havia colocat mes alt: que se'n gaudeix! Aquesta es la sort dels in-novadors tant de la idea com de la materia; lo nom se pert; mes lo benefici fa trascendir sas consequencias al fondo amagat de las cosas humanas. ¿Qué importa l' ingratitud y l' oblit dels homes si 'l jutje suprem es reconegut?

Traduhit per ALBERT PUIGDOLLERS

12 de Juny de 1832.

TESTAMENT

Encar qu' al bo de la vida me trovo, sento la mort com á sos brassos me crida, y en ma fas descolorida sento sos besos d' amor.

Sa mirada esgarrifosa qu' als homes logra esglayar, es per mi la més hermosa, puig se qu' al peu de ma llosa ton amor no ha d' acabar.

Lo so trist de la campana que m' arriba fins aquí, qui sab si á mi ja 'm demana! Qui sab si ja la fossana estan cavant pera mi!

Tu qu' en vida avassallares mon cor y mon pensament, y ma vida perfumares ab l' amor que 'm consagrades, escolta mon testament.

Demunt de la tomba mia feshí un j rdi. aet de flors, y aixís creuré dolsa aymia sentir ton bes nit y dia al aspirar sas olors.

Las violetas boscanas fes que may falten allí, puig qu' al veure creixe ufanas eixas flors que 't son germanas semblará que 't tinch ab mí.

Tot lo voltant de ma llosa ves plantantla de clavells y matas de nebulosa, y 'm semblará joh dona hermosa! sentí 'l frech de tos cabells.

Un roser de rosas blancas plántahí també, puig així si algun cop á ta fé mancas, m' ho dirá extremint sas brancas y esfullantse sobre mí.

Que ningu pugui arripar á aqueix verger de flors tendras qu' ab tos plors has de regar. Demunt de las meas cendras sols tu tens dret á plorar.

Eixa es ma intenció darrera que 't dicte avuy lo cor meu; si aixís ho fas, dona encisera, en la teva hora postrera que 't ho tinga en compte Deu.

RAMON E. BASSEGODA.

DANIEL

Do grabat que porta aquest títol (dibuix de D. Pere Ibarra y grabat de D. Perez Martinez) representa lo retrato de un jove mariner, ab trajo de pluja, fill del nostre amich don Manel Llofriu. Portat per sa afició al mar, sens ferli cop jamay cap género de privacions, per son esprit arriscat y seré, fou son constant desitx, contra los prechs y voluntat de sa familia, la lluyta ab los elements, trobantse ab forsa pera combatrels. Per so entrá á la escola de náutica, passant en lo moll las més de sas estonas d'oci, gosant en lo que 's prou pera tornar poruch á qui estime sa propia conservació, estudiant prácticament més que en los llibres, visitant las naus ancladas en nostre port y sospirant al véurerlas inflar las lonas al tornar mar endins fendint las onas salabrosas.

Per fi, vegé finalisar sos estudis ab dalé de abandonar la terra, massa segura y reposada per que son cor trobés pler en habitarla. Doná per ben empleats sos tres anys de preparació, imaginantse ja acariciat pel buf del mestral y gronxat en lo bressol de sa nova vida.

Per arribar á esser pilot práctic, aprés de los estudis primerenchs, deuhent efectuarse tres viatjes al Nou Mont, devent acomodarse á sufrir un exámen en l'arribada de cada un d'ells, be sia en la Habana, lo Ferrol ó Cartagena, ascendint á pilot de primera y segona classes consecutivament fins arribar á pilot de derrota, en qual cas se pot optar al mando d' un barco mercant.

Imaginantse lo novell mariner en la via de sa carrera y en bonas relacions ab la fortuna, deixá sos pares ab greu dolor, mes ab lo ferm propósit de no amainar davant de la pluja de las llágrimas maternas, ni enfront de la tempestat de son propi cor. Fort com lo pal major volia trobarse sobre cuberta guaytant sobre sa testa, llavors tendra y avuy colrada, bategar las alas de las gavinas, mentres sa mirada tranquila se perdia entre las bonancibles ayguas y 'l cel plé de llum de las regions ponentinas.

Y avuy s' hi troba. Ja per segona volta veu acostarse lo terme de sas aspras feinas y no l'engoja l' esmentar las ja passadas tempestas y turbonadas, ni 'ls abismes que cent voltas han cercat engolir llur tripulació.

¡Trista professió la del mariner! No en va son los de cor més sencer, pera tenir l' abnegació de retraurers als gotx tranquils, suaus y no interromputs de la familia, eixos homens que donan llur vida per las comoditats socials y pel progrés, sols per alcansar la petita gloria de tenir un sepulcre en las rocas encoraladas ó en lo llit de perlas del mar.

Nosaltres som variables, hipócritas y débils per que som artificials; ells alletats per las foras desplegadas de la natura son franchs y braus com ellas, forts com las rocas que desafian y aptes per l' heroisme de parlar ab veritat.

¿Quí no 'ls ha tractat? ¿Quí no ha tingut un propi fora de la terra? ¿Quan llasimós no es per qui 's recorda d'ells en las disbauxas anyals y en las festas de casa, considerar que tal volta l' oratje escombra la cuberta de la nau mentres nostres brassos vessan alegrement las copas per la taula! ¿Quan dols pera l' home marinesch recordarse, sentat en la popa, de sos petits que l' anyoran, de l' esposa que 'l somnia y dels germans que 'l remembran ab respetuosas paraulas! ¡Oh! Es que 'l marí es lo sacerdot del comers y quan fa libacions als génis de la mar los dona sa propia sanch pera aplacar sas iras.

Jo quan veig desde la platja las alterosas y bromerencas onas pujar al cel á frech del llamp encargolat que 's apaga en son sí, prego á Deu

per que salve las barcas dels que lluytan ab coratje, dels pares y fills qu' aborrint la guerra fraticida, jutjan per més noble y profitós dominar la naturalesa que robar la llibertat á sos germans.

RAFAEL SALES.

NOVAS

Numerosíssima concurrencia assistí als concerts donats per la societat d' Euterpe 'ls dias 24 y 25 del present. En l' ultim d' aquests s' executá la gran marxa del *Tannhäuser* que fou extraordinariament aplaudida y s' hagué de repetir; iguals honors meresqué la inspirada cantata *Avant*, del mestre Rodoreda en la que foren objecte d' entussiasmas demostracions las simpáticas artistas senyoretas Musté y Llorens. En lo mateix concert s' estrená la sinfonia *Quintín Durward*, de Gevaert y la 3.ª sinfonia sobre motius populars catalans del aplaudit compositor D. Joseph Ribera; aquesta fou molt ben rebuda, com era d' esperar, y hagué de repetir-se á instancia del públich; conté motius agradables qu' están enllassats ab lo bon acert que 'l Sr. Ribera té acreditat ja de temps.

Es just consignar, ara que de concerts parlem, que la nit del 24 vam tenir lo gust d' assistir al que doná la llorejada societat coral *El Porvenir*, de Sans, prenenthi part una numerosa orquesta composta de reputats professors; en ell s' estrená la serenata de Clavé *Goigs y planys* (encara may sentida fins á las horas en aquella població), que fou executada magistralment, mereixent los coristas las mes afectuosas demostracions. Pocas vegadas haurá tingut mellor execució la darrera obra del inspirat Clavé, per la que cumplim ab un deber de justicia tributant nostres aplausos á *El Porvenir*, que ha sabut alcansar un honrosíssim lloch entre las societats euterpensas, fentlos extensius á son mestre y amich nostre, 'l jove y distingit compositor Sr. Laporta, á qui estigué confiada la organizació y direcció de tan delitosa festa musical.

Copiem de *La Veu del Montserrat* la següent agradable noticia:

«Quant nos planyiam de que hagués de desaparèixer l' antic Castell de Moncada d' esta ciutat, llóbrec cas que molts anys havia servit de presó pública estavem ben lluny de imaginar la sorpresa agradabilíssima que l' enderrocament havia de portarnos. Encara que per alguna filada de carreus que exia á flor del platerreno del pati del ruïnós castell, aventuravam la opinió de que al arribar prop dels fonaments se havia de trobar algun rastre de construcció romana, may hauriam pogut presumir que sortís d' entre aquelles macissas parets de la Edat Mitja, un edifici casi sencer de la época en que Ausa estava baix lo senyoriu de Roma.

Qual ha sigut nostra sorpresa, y qual 'l entussiasme que la importantíssima troballa ha despertat entre 'ls vigatans afectats á las cosas de la pátria y gelosos de conservar los recorts de las generacions pasadas, ho podrán comprendre nostres lectors, al saber que al arruinar las parets y voltas del antic casal dels Moncadas, han anat sortint las ben treballadas parets, ab sas filadas regulars de daus y rudimentaris pilars de pedra picada, de un edifici que per lo que fins ara n' hem pogut veure, se pot assegurar era 'l temple principal de l' Ausa romana. Gran part de l' arquitecra y un capitell de pur estil corinti, tornan ja á veure la llum del sol després de tants cents anys de completa ocultació, dintre la pesada mole de la mansió feudal de D.ª Guillerma de Moncada.

Per avuy no 'ns estendrem en mes detalls y noticias sobre aquesta troballa que porta contents y atrafegats als nostres arqueòlechs. Pero si 'ns plau consignar que 'l monument descubert se pot dir salvat, puig comprenent sa importancia lo mestre d' obras D. Joseph Torner encarregat de dirigir l' aterrament pel Castell, ententent ab alguns dels il·lustrats joves que entre nosaltres se dedican á la arqueologia, s' ha lograt que 'ls dos propietaris del edifici ab la mes bona voluntat accedisien á la venda, clouhense 'l tracte en deguda forma lo dimecres passat, y procedintse immediatament á la fundació de una *Societat Arqueològica* qual principal objecte será acabar de descubrir y posar en bon estat de conservació lo notable monument, página important de la historia de la nostra patria.

Basta per avuy donar la plausible noticia, y felicitar de cor á tots los qui inspirats per son patriotisme han realisat un acte que mereixerá 'ls aplausos de quants estiman las veneiandas despullas de l' Antigüetat.

Lo dia 22 del corrent tinguérem lo gust d' assistir als examens de música de l' Escola de cegos de nostre Exm. Ajuntament, que dirigeix lo reputat pianista y distingit compositor don Eusebi Ferran. Tots los alumnos donaren probas eloqüents de saber aprofitarse de la ensenyansa que se 'ls hi dona, en particular un pobre y simpálich ceguet de molts pochs anys, que 's diu, si no 'ns enganyam, Gaspar Clapés, que sapigué treurer recursos del cornet, casi increíbles, per sa poca edat y lo infelis de sa condició. Se tocaren ademés ab gran ajust y afinació varias pessas de concert, entre las que recordem una Polonesa de Monasterio, una sinfonia titulada *Aurelia* de Desplace un sexteto sobre motius del *Faust*, del professor senyor Ferrán y una melodia del mateix autor sobre la preciosa poesia d' en Guillerma Forteza,

premiada en nostres Jochs Florals, titulada *L' orfanet saboyart*, cantada per lo nen Albert Adell. Lo sexteto sobre motius del *Faust* revela los molts coneixements d' armonia que te lo seu autor y un gust esquisit pera fer ressaltar los motius més brillants del inmortal *spartito* de Gounod, habent sapigut treurer grans recursos dels pochs elements ab que podia contar pera sa execució. *L' orfanet saboyart* es una preciosa melodia, tota ella plena de sentiment é inspiració, sumament á propósit pera ser cantada en aquell acte conmovedor. La numerosa concurrencia qu' omplia per enter lo local en que 's celebravan los exámens aplaudí diferents vegadas los exercicis dels deixebles, que tan brillant proba estavan donant de sas aptituds pera 'l cultiu de la música, y 'ls senyors Cabot y Carreras que presidian l' acte en nom del Exm. Ajuntament felicitaron molt entussiasmament al senyor Ferrán per l' alt nivell á que ha sapigut colocar la seva escola, dihent lo segon, que estava desconeguda de dos anys á aquesta part.

La vigilia de Sant Joan una orquesta de cegos, organizada per lo senyor Ferrán ab alumnos de la seva escola, doná una serenata al senyor don Joan Cabot, tocant varias pessas y essent obsequiats los executants per lo festejat ab un espléndit refresch.

En lo saló del *Centre Catalanista Provensalench* de la vehina població de Sant Martí, va celebrarse dijous á la tarde la distribució de premis als autors distingits en lo certámen que ab caràcter purament local ha organizat aquell laboriós centre. Presidí l' acte l' alcalde senyor Buxó, llegint lo discurs presidencial lo senyor Ráfols y la memoria del Jurat lo secretari del inateix senyor Comas, després de lo qual s' obriren los plechs corresponents als treballs premiats resultant serne autors don Joaquim Teixidor y don Pere Alsina, y obtenint accésits los senyors don Carles Socias y don Francisco Alesan.

Terminat l' acte de la distribució de premis se llegiren algunas magníficas composicions, entre ellas una del senyor Alsina y Comas, escrita expressament pera la nena Agneta Colomer, que la va llegir ab una entonació admirable, guanyant bona cosa d' aplausos dels oyents que van quedar encantats de la precocitat de la nena lectora.

Una orquesta amenisá aquell acte, al que hi va assistir una numerosa y escullida concurrencia y del que 'n guardará bona memoria la població de Sant Martí de Provensals.

Al assistir en casa del senyor Comerma, en lo carrer del Passetj de Sant Joan, al acte de declararse posat en práctica lo privilegi d' invenció d' uns sostres enteixinats ó segons se diu vulgarment artesonats segons la base del ciment, tinguérem ocasió d' apreciar las magníficas condicions d' aquesta invenció que pot substituir ab algunas ventatjas y ab igual bon aspecte artístich als antichs y molt preuats enteixinats de roure.

Cada una de las pesas dels enteixinats de ciment del senyor Comerma, no pesa mes de 17 kilos, pot acomodarse perfectament estrebantse sas pesas l' una ab l' altre descansant sos extrems en unas viguetas de ferro inoxidables, y admetent tota mena de dibuixos y motlluras, tant en son color natural com pintat imitantse fusta ó policromia produheixen aquests enteixinats un hermosíssim bon aspecte.

Ab justicia han cridat l' atenció dels artistas y aficionats á las bellas arts los dos lleons que, per encàrrech de la Excelentíssima Diputació Provincial, ha esculpit lo distinguit escultor don Rosendo Nobas y que, fosos al bronze, dehuen esser colocats sobre dels zocols laterals de la escala principal del palau de la citada corporació. Felicitem coralment al autor de ditas obras y prometem donarne dintre breu temps una mostra en las páginas d' aquesta ILUSTRACIÓ.

Lo dissapte passat varem esser invitats á la inauguració del preciós pabelló de Banyes d' oleatje anomenat *Pompeya* y situat en la platja del Astillero, junt á las barracas *Neptuno* y *La Deliciosa*.

Té lo nou pobelló vastos departaments pera 'ls banyistas, que reunixen totas las comoditats que 's poden desitjar; no l' hi falta una bonica miranda que domina perfectament la platja y los trajos de nadador y lleusols y toballolas tot es bó y nou enterament. Los planos pera la construcció del pabelló han correut á carrech del mestre d' obras D. Melcior Gasull, duenyo de 'ls *Banyes orientals* y ha demostrat ab tal treball que no l' hi faltan coneixaments y esperiencia de las necessitats de tals establiments.

Sentim ignorar lo nom de lo pintor que l' ha decorat, pues los colors están ben triats y millor distribuïts.

Felicitem á 'ls propietaris de *Pompeya* y desitjem á tal establiment la prosperitat que 's mereix.

PASTA PECTORAL DEL DOCTOR ANDREU

DE BARCELONA

Remey segur pera tots los que pateixen catarros, ronqueras y constipats rebeldes. etc., facilitant sempre la expectoració

TOS

Aquest remey es tan positiu, que ni en un sol cas han fallat los seus bons resultats. A las primeras tomas d' aquesta pasta, lo malalt sent ja un gran alivi que 'l sorpreny y anima.

Pera probar la virtut y valer d' aquesta pasta, basta dir que molt facultatiu de Espanya quals noms som autorisats per publicar, han curat la tos ab eixa pasta pectoral, despres de haber recorregut a totes las fórmules mes conegudas, per qual rahó la prescriben constantment a sos malalts, dels quals rebem cada dia mostres de verdadera gratitut y afecte.

Es també lo medicament mes cómodo y agradable que 's coneix, no molesta en lo mes minim al malalt y son sabor balsámich es molt agradable.

TOS

¡BOCA! GRAN ¡BOCA!

REMEY

L'elixir higiénich del célebre metje aleman Dr. Gutler preparat pel Fr. Andreu de Barcelona, es lo mellor entifrich que 's coneix en lo món. Aquest elixir obra d' una manera segura y admirable y sos efectes son sempre los següents:

- 1.º Calma y evita lo dolor de caixal.
- 2.º Extinxeix lo mal alé y dona frescura a la boca.
- 3.º Neteija y enblanqueix l' esmalt de la dentadura.
- 4.º Deté las caries y cura radicalment l' escorbüt.
- 5.º Dona fixera a las dents y caixals, puig vigorisa las genivas de tal manera, que las fa insensibles als excessos de caló y fret.

Aquestas y altres ventatjas se conseguen sempre ab l' us del elixir del sabi aleman Dr. Gutler, essent d' absoluta necessitat a totes las famíllias que estunen en alguna cosa la important salut de la boca. Se ve en tots eixos medicaments en las mellors farmacias de las principals poblacions d' Espanya y América així com Fransa y Italia, Inglaterra y Portugal.

Prospectes gratis

ALIVI Y CURACIÓ
Ó SOFOCACIÓ DE TOTA
CLASE DE **ASMA**
ab los cigarrillos balsámichs y los papers azoats

Fumant un sol cigarrillo fins en los ataques mes forts del asma se sent al instant un gran alivi. La expectoració 's produeix més facilment, la tos se alivia, lo pit bat ab mes regularitat y 'l malalt acaba per respirar lliurement.

LOS ATACH D'

ASMA

per la nit se calman al instant ab los papers azoats, cremantne un diu l' habitació, de modo que 'l malalt que 's troba privat de descansar, sent ben prompto un agradable benestar que 's converteix en lo més apacible somni.

BARCELONA — CASAS RECOMANABLES — BARCELONA

<p>BASAR de SASTRERÍA S. DURÁN y COMPANYÍA Variat y elegant assortit de pessas fetas y a mida Pasatje de la Pau, 11</p>	<p>TOMÁS GASPAR Gran Taller de Litografia CANUDA, 8 Especialitat en Etiquetas y Rótnels pera farmacias, capritxos y el g'raica en tota classe de Programans y Tarjetas de ball y demés traba'ls artístichs</p>	<p>AGENCIA DE ADUANAS JOSEPH FRIGOLA Únich Agent dels vapors alemanys d' Hamburg 4, Carrer de l' Esparteria, 4</p>	<p>Botiga Fonda del Càrme JOAN BOADA y COMPANYÍA Gran novetat pera senyora: especialitat en articles de dol 40, Càrme y Dou, 2</p>
<p>Abundant y variat assortit d' art cles pera senyora MANEL SABADELL Jerusalem, 4</p>	<p>MAGATZEM DE TEIXITS al engrós ROIG Y BARELLA Fernando, 34, entres. 1</p>	<p>Magatzem de Cerdá y Lledó Especialitat en mocadors de llana, seda y cotó 2, Baixada la Presó Plássa del Rey, 7</p>	<p>RESTAURANT MARTIN Servey a la carta = Preu fixo Situat en lo millor punt de la ciutat 5, Rambla del Mitj, 5</p>
<p>CAMISERÍA JOSEPH BADÉS Banys Nous, 11, -1.º</p>	<p>Abundant y variat assortit de articles de punt, tant de llana com de cotó M. PIELLA DE AGUES Quintana, 12</p>	<p>"LA EMPERATRIZ" J. Cardona y Baldrich Fábrica de Cotillas Assortit en totes formás Escudillers Blancs, núm. 3</p>	<p>NARCÍS NOVAS FOTÓGRAFO Rambla del Mitj, 1</p>

CAMISERÍA Y CORBATERÍA

DE SOLANAS Y PONS

CONFECCIÓ PERA SENYORAS

CAMISAS

CHAMBRAS — ENAGUAS

CAMISOLINS

COLLS — PUNYS — PENTINADORS

CONFECCIÓ PERA CABALLERS

CAMISAS

COLLS — PUNYS

PECHERAS

CALSOTETS — CAMISETAS

BARCELONA. 16, BOQUERÍA

BARCELONA. 16, BOQUERÍA

TALLERS DE REPRODUCCIONS ARTÍSTICAS

212 — GRANVÍA — 212

BARCELONA

THOMAS

14 — CANUDA — 14

BARCELONA

GRABAT PANICONOGRÁFICH Y FOTOGABAT

Reproduccions de dibuixos de totes classes, manuscrits, mapas, música, estamperia, etc., etc., en clixés tipográfichs

PRIVILEGI EXCLUSIU PERA L' APLICACIÓ DEL TON PAPIER